היינט 10 זייטן.

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

ראַדאָם פֿרײַטאָג ה׳ טבת תרפ״ז | פאַר׳ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך | 10 go grudnia 1926 r.

Z intencji zaręczyn
kochanego syna i brata naszego
Michała Wajsfalnera
z p. **Zelą Kormanówną**
życzymy wiele szczęścia i harmonji.
Ojciec i siostra.

ZELA KORMANÓWNA
MICHAŁ WEISFELNER
Zaręczeni
Radom 4 grudnia 1926 r.

צו דער פֿאַרלאָבונג
פֿון מײַן ליבע טאָכטער **זעלי קאָרמאַן**
מיט ה׳ **מיכאל ווײַספעלנער**
ווינש איך זיי אַ הערצליכען מזל — טוב
און אײביגע צופֿרידענהײט.
פֿאָטער אַנטשיל קאָרמאַן.

Z intencji zaręczyn kochanego
brata i przyszłego szwagra naszego **Michała Wajsfelnera**
z p. **Zelą Kormanówną**
życzymy by jutrzenka szczęścia
sprzyjała im wiecznie.
Natalja i Wiljam.

Z intencji zaręczyn kochanego
brata i stryja naszego
Michała Wajsfelnera
z p. **Zelą Kormanówną**
życzymy wiecznego szczęścia
i zadowolenia.
**Maurycostwo Wajsfelner
z córeczką.**

אנו מברכים את נכדתנו
זלדה קורמן בבואה בברית האירוסין
עם מר **מיכאל ווייספלנר**
שתזרח להם הצלחתן כצאת
השמש בגבורתו.
אליעזר ברקוביטש ורעיתו

Z intencji zaręczyn mojej
Córki **Zeli Kormanównej**
z p. **M. Wajsfelnerem**
życzy wiele szczęścia i trwałej
wiecznej miłości.
**Pola i Izrael
MANDLOWIE.**

Z intencji zaręczyn drogiej
mojej siostry **Zeli** z p.
Michasiem Wajsfelnerem
życzę Im bezmiernego szczęścia i wiecznej miłości.
**Siostra
DYNA.**

מזל טוב װינשען מיר אונזער פֿרײַנד
אַנשעל קאָרמאַן
צו־דער פֿאַרלאָבונג פֿון זײַן ליבע טאָכטער
זעליא מיט **מיכאל ווייספעלנער.**
דעם פֿאַרלאָבטן פּאָרל װינשען מיר אַ גליקליכע
צוקונפֿט און דעם פֿאָטער פֿיל נחת.
פֿאַמיליע זילבערשטיין
ראַדאָם, פּלאַץ יאַגעלאָנסקי 5

Naszemu koch. bratankowi i
kuzynowi
Michałowi Weisfeinerowi
z intencji zaręczyn Jego z p.
Zenią Kormanówną
moc szczęścia życzą
Zwykielscy.

Z intencji zaręczyn
p. **Zeli Kormanówny** z p
Michałem Wajsfelnerem
życzę im aby dzień ten był
symbolem ich wiecznego szczęścia i zodowolenia.
Rodzina Ciechanescy.

Z intencji zaręczyn p.
Zeli Kormanównej z p.
Michałem Wajsfelnerem
składam serdeczne życzenia na
teraźniejszość i przyszłość.
Ewa Zylberberżańka.

לרגלי תארוסים של העלמה
נעמי בירנבוים עם בחיר לבה מר
יהודה זילבר מברך אני אותם
בברכת מז״ט גלבב ומאחל אני להם
אשר וחיי־נעם הדדים
יהודה מילמן.

Dr.
WITOLD PAKOWSKI
choroby uszu,
nosa i krtani
przyjmuje **ul. Marjacka № 12**
między 3—5 po poł.

Z intencji zaręczyn naszej
kochanej przyjaciółki
Zeli Kormanównej
z p
Michałem Wajsfelnerem
życzymy Im wiele szczęścia
i wiecznej harmonji
**Z. Wajsberżanka,
H. S. Morgesternówny**

קאַנקורס.

די פֿערוואַלטונג פֿון דער יודישער קהלה אין קעלץ
איז מודיע, אז ס׳ווערט געזוכט אַ גאַבאַי, וועלכער זאָל זײַן אַ גוטער מנקר.
אָפֿערטען ווערען אָנגענומען אין ביוראָ פֿון דער קהלה שפּעטסטענס
ביז 15 דעצעמבער ה. י. (אײַנשליסליך) יעדען טאָג אין די אַמט־שטונדען פֿון
3—9 אזייגער נ. מ.

די פֿערוואַלטונג פֿון דער יודישער קהלה
אין קעלץ.

ווער איז פעראַנטוואָרטליך פאַר דער טהעטיגקייט פון דער תלמוד־תורה־אַנפיהרונג?

מיר האָבען, ווי בעוויסט, אין ראַדאָם אַ תלמוד—תורה, וועלכע עקזיסטירט שוין דאָ מכמה שנים. לעצטענס איז די ת"ת מעהר—וועניגער רעפאָרמירט געוואָרען און אַ חוץ דעם ריין—יודישליכן חאַראַקטער האָט די לייטונג געזאָרגט אַז אין לערן־פּראָגראַם זאָל אויך אריינגעטראגען ווערען אַ מעהר וועלטליכער אינהאלט. האָט מען טאָקי צו דעם צ'ועק צוגענומען בעסערע מלמדים ווי אויך גוטע לעהרערס, כדי דאָס אָרימע קינד זאָל ארויסגעהענדיג פון דער ת"ת אַלעמאָל בעזיצען אַ מינימום בילדונגס—צענז. ס'האָט זיך נישט בעגנוגענט געלאָזט מיט'ן בלויזען טייטש עברי, אָדער אין בעסטען פאַל מיט קאָנען ברוחק אַ שטיקל חומש, ווי דאָס איז געווען אין די פריהערדיגע יאָהרען, נאָר די נייע לייטונג האָבענדיג אַ ברייטערע פּערספּעקטיוו, האָט פערשטאַנען, אַז אָט אויף דעם געביעט ברויך געמאַכט ווערען אַ ראַדיקאַלע ענדערונג, אַזוי אין דער הינזיכט פון אויסברייטערען די יודישע למודים, ווי אויך צו פערשאַפען פאַר'ן אָרימען, שוצלאָזען מאַסען—קינד די מעגליכקייטען צו ערווערבען אין אַ געוויסע מאָס וועלטליכע קענטניס. דער דאָזיגער שריט האָט קלאָר בעוויזען, אַז די אַפּוטרופּסות פון דער ת"ת פערמאָגט אַ זין און פערשטענדניס פאַר'ן ערציהערישען, ווי אויך פּעדאַגאָגישען וועזען, וואָס איז פאַקטיש ווערטה געווען צו בעגריסען.

דער מצב אָבער, וואָס איז ענטשטאַנען די לעצטע צייט אין דער ת"ת דעריוועקט אַ ספק, צי דער קאָמיטעט פון דער ת"ת שטעהט אויף זיין געהעריגער הויך און נאָך מעהר: ס'קומט אויס'ן געדאַנק אַ פערדאַכט, צי האָט דער קאָמיטעט איבערהויפּט השגחה איבער דער פיהרונג פון דער ת"ת, וועלכע איז אַנפערטרויט אין דער האַנד פון איין פערוואַלטער, וועלכער איז לפּד און גלייכצייטיג דער גאַנצער פאַקטישער לייטער איבער אַלע לעהרערישע און זאָגאַר פינאַנציעלע ענינים.

אויף צו אילוסטרירען דעם דאָזיגען אונפערשטענדליך־אונבערעכטיגטען מצב וועט גענוג זיין פאַרצושטעלען די טרויריגע לאַגע און דערצו די נישט טאַקטישע בעהאַנדלונג פון די ת"ת—לעהרערס מצד אָט דעם זעלבסט־הערשערישען לייטער. ס'וועט גענוג זיין דער פאַקט, אַז די לעהרערס פון דער ת"ת קומט ספּעסיעס פאַר 9 און 10 מאָנאַטען. זעלטען ווען נאָך אַ בלומעל—פערקויף בעקומען זיי עטליכע זלאָטעס אַלס אַ קאָנטאָ אויף זייער שכירות, וואָס האָבען כמעט דעם חאַראַקטער פון אַ נדבה. דער תירוץ, אַז דאָס איז צוליב דער מאַטעריעל־קריטישער לאַגע, איז דאָ נישט אויפ'ן ריכטיגען פלאַץ. עס האַנדעלט זיך דאָ נישט וועגען קאָלאָסאַלע סומעס. בס"ה לערנען 5 לעהרערס, פון וועלכע יעדער איינער לערנט אַ בעזונדערען קורס, וואָס בעשטעהט פון 2 שעה און בעקומט פאַר זיי 40 זלאָטעס אַ חודש. צוזאַמען בעטרעפט דער שכר—למוד פאַר אַלע 5 לעהרערס 200 זלאָטעס אַ מאָנאַט און אויף צו דעקען אָט די סומע, קאָן נאָך אויסגעפונען ווערען מיטלען און קוועלען, פון וואַנען דאָס געלד צונויפצוברענגען.

מיר וועלן ביי דער געלעגענהייט מאַכן אַ קליינעם השבון, וועלכער וועט אפשר בעווייזען, אַז מיר האָבען נישט קיין טעות. ווען מיר וועלען נעהמען אַ בליק טוהן אויף דער ת"ת ווירטשאַפטליכקייט און איהרע הכנסות, וועלען מיר זעהן, אַז די לאַגע איז נאָך נישט אַזעלכע. לאָמיר איבערעכנען: אין דער ת"ת לערנען ביז 300 קינדער, וועלכע צאָהלען פון 4 ביז 6 זל. אַ חודש. די גמינע האָט אויפ'ן חשבון פון איהר יעהרליכער סובסידיע שוין אויסגעצאָלט 1500 זל. פון צייט צו צייט ווערט פאַר דער ת"ת איינגעאָרדענט בלימעל־אָבצייכנונגען. אַצינד האָט די ת"ת אַלס איינגענטהום דאָס גאַנצע הויז, וואו זי געפינט זיך, איז נישט נאָר וואָס ס'קאָסט איהר נישט דער לאָקאַל, נאָר אין זעלבען הויז איז פאַרהאַן אַ געוויסע צאָהל לאָקאַטאָרען, וואָס צאָהלען נאָך געלד, דאָס טראָגט אויך אַריין געוויסע הכנסות, אַ חוץ דעם צאָהלט יעדערער חודש—געלד פאַר ת"ת. צוזאַמען פון די אַלע איינקונפטען קלעקט נאָך צו בעצאָהלען די לעהרערס און די מלמדים (אויך די לאַגע פון די מלמדים איז נישט קיין בעסערע) רעגולער זייער לוין. ס'איז נישט קיין יושר צו פערלאַנגען, אַז לעהרערס בכבוד'ע, אונפערמעגליכע ראַדאָמער יודישע סטודענטען, זאָלען אויסען—האָבען צו האַלבע יאָהרען און נעמען גראָשעדיגע אַוואַנסען אויף זייערע פענסיעס.

ווי מיר זעהען האָט דער ת"ת קאָמיטעט אָבגעלאָזט די הענד און אינטערעסירט זיך ווייניג מיט דער גאַנצער ווירטשאַפט און בעל הבתי'שקייט פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע. דאָס קאָן בעשטעטיגען דער פאַקט מיטן לערער, וואָס האָט וועלענדיג אַרויסבעקומען פון זיין שכירות פאַר אַ לענגערע צייט, נישט געהאַט קיין אַנדערע מיטלען און געמוזט זיך בענוצען מיט דער הילף פון קאָמאָרניק, וועלכער האט אויפן סמך פון אַ געריכטס אורטהייל פער'חתמ'עט דאס געזאַמעלטע געלד פון אַ בלימעל־פערקויף פאַר ת"ת און אַזוי נאָך איינגעמאָהנט דעם חוב פון דערמאָנטען לעהרער. אַזאַ מיטעל פון איינמאָהנען לעהרער־שכירות פאַסט זיך ווייט נישט פאַר אַזאַ אינסטיטוציע ווי אַ תלמוד תורה. דער דאָזיגער פ א ל האָט בלי ספק די תלמוד תורה נ י ש ט פערשאַפען קיין איבעריגען כבוד. אין דעם איז אויך אַ סך שולדיג דער קאָמיטעט, וועלכער ברויך נישט דערלאָזען צו אַזאַ לאַגע. ס'איז פשוט אַ ווינדער, וואָס דער ת"ת לייטונג האָט נישט געפונען פאַר נויטיג דעם ענין דערנאָך אויפצוקלערען אין דער פּרעסע, וואו ס'איז וועגען דעם גאַנצען פאַל געווען אויספיהרליך געמעלדעט.

אויב ס'וועט אַזוי געהן ווייטער און מ'וועט זיך נישט בעמיהען, אַז די לעהרערס זאָל רעגולער אויסגעצאָהלט ווערען, וועלען זיי דאָך געצווינגען זיין צו געהן אויפן זעלבען וועג און בענוצען זיך מיט די זעלבע מיטלען, וואָס דער פריהערדיגער לעהרער. דערצו איז העכסט פערדריסליך, וואָס דער פערוואַלטער פון ת"ת, וועלכער איז מלמד, לעהרער, בעל הבית, קאַסירער און אַלץ צוזאַמען, זאָל אַנשטאָט זיך צו צוהערען צו די גערעכטע תביעות פון די לעהרער, דראָהען, דאָס אין פאַל, ווען זיי וועלען סטרייקען, וועט ער צונעמען נייע לעהרערס אויף זייער אָרט, נישט בעצאָהלענדיג זיי גאַרנישט.

די אַלע אומשטענדען בעוועגען אונז צו שטעלען די פראַגע: האָט די ת"ת אַ קאָמיטעט, אָדער מיט דער ת"ת פיהרט נאָר אַ איין פערזאָהן, וואָס דעצידירט אַליין אהן קיינעמ'ס הסכם? אויב נישט, ס'הייסט, אַז נישט די איינציגער פערזאָהן איז בעפולמעכטיגט צו ערלעדיגען און צו לאָזען אַלע ענינים פון דער ת"ת, דאַן פרעגען מיר, ווער איז פעראַנטוואָרטליך פאַר דער טהעטיגקייט פון דער ת"ת־אַנפיהרונג?

די ת"ת איז דאָך אַ געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציע און קאָן נישט בעטראַכט ווערען פאַר אַ פּריוואַט חדר, איבער וועלכען ס'זאָל האָבען צו זאָגען איין פערזאָהן, מעג ער אפילו זיין לייטער און אויפזעהער, איבער איהר דאַרפט זיין אַ העכערע קאָנטראָל, וואָס זאָל קומען אין פערזענליכען קאָנטאַקט מיט די לעהרערס און מלמדים. אַזאַ חאַאָטישע לאַגע וועט דאָך פשוט דערפיהרען דערצו, אַז דאָס וועט זיך סוף כל סוף פאַטאַל אָבּרופען אויף די למודים אם אין קמח אין תורה... עס דאַרף אונבעדינגט איינגעשטעלט ווערען אַ בעסערע אָרדנונג און די גאַנצע לייטונג פון דער ת"ת זאָל פולשטענדיג איבערגעהן אין רשות פון אַ קאָמיטעט, וועלכער זאָל ווערען דער אויפשליסליכער בעל הבית פון דער ת"ת און נישט מ'זאָל דערצעהלען, אַז דער זעלבער פערוואַלטער זאָל זיך האָבען אויסגעדריקט, אַז אין פאַל ווען די לעהרערס וועלען שטרייקען און ער וועט נישט האָבען קיין עצה, וועט ער די ת"ת פערוואַנדלען אין אַ פּריוואַט־חדר, ווייל אין זיין האַנד געפינען זיך די שליסלען. דער אינדיפערענטיזם און די גלייכגילטיגקייט פון קאָמיטעט, לאָזט זיך נישט טאָלערירען. עס ברויך גערופען ווערען אַ אַלגעמיינע פערזאַמלונג, אויף וועלכער ס'זאָל אָנגעגעבען ווערען אַ בעריכט פון דער גאַנצער ביז אַהעריגער טהעטיגקייט און גלייכצייטיג זאָל פעסטגעשטעלט ווערען ווער ס'איז פאַקטיש פעראַנטוואָרטליך פאַר דער אַנפיהרונג פון ת"ת.

ב. צווייג.

בעסטע שיפס־קאָמוניקאַציע צווישען פוילען און קאַנאַדע
„באַלטיק־אַמעריקאַ־ליין"

עמיגראַציע—ענינים ערלעדיגט
ביוראָ „ר ו ס"
קעלץ, קילינסקי גאַס 8 №

די נויט פון יודישע סוחרים'טום אין פוילען.

נאָך די מאַי-געשעהענישען, נאָך באַרטעל'ס בעריהמטע דעקלאַראַציע, אַז עס מוז אַ סוף נעהמען צו דער אויסדראַפּונגס פּאָליטיק לגבי דער יודישער בעפעלקערונג, האָט די רעגירונג פערבעטען צו זיך די פאָרשטעהער פון יודישען סוחרטום און אַרויפגעוויזען דעם ווילען, צו צוציהען צו מיטאַרבייט פון לאַנד דעם יודישען עקאָנאָמישען עלעמענט.

צי האָט די רעגירונג זיך אָבגעגעבען אַ דין וחשבון, אַז יודען פערנעמען 65 פּראָצ. פון'ם גאַנצען פּוילישען האַנדעל, און אַז זיי מוזען דעריבער שפּיעלען ג״כ דער פערענטפערונג פון אַלע פּראָבלעמען פון'ם פּוילישען פּלור-בה-לעבען אַ געהעריגע ראָלע, דאָס איז נישט קלאָר. זיכער איז אָבער, אַז מען האָט ענדליך זיך אָנגעהויבען רעכענען מיט'ן יודישען סוחר, דעם בעדייטענדסטען ווירטשאַפטליכען פאַקטאָר אין לאַנד.

כדי אָבער פּראָט באַרטעל'ס ווערטער זאָלען נישט בלייבען קיין תוהלע דעקלאַראַציע, נאָר זאָלען ענדליך פערוואַנדעלט ווערען אין מעשים, איז נויטיג, אַז דאָס שטייער—סיסטעם זאָל גרינדליך רעפאָרמירט ווערען.

נישט דורך פּאָליטאַטיוועס, נישט דורך אונבעדייטענדע הנחות דעם פעראָרימטען יודישען סוחר וועט דער האַנדעל קומען צו זיך, נאָר דורך רעגולירען די שטייערן, דורך אַראָבנעהמען די צו—גרויסע שטייער—לאַסט פון דער שטאָדט און זיי ענטשפּרעכענד פונאַנדערטיילען אויפ'ן דאָרף, אויף וואָס עס האָט אויך אָנגעוויזען אין זיין בעריכט פּראָפ. קעמערער.

דער פּרינציפּ מוז זיין: אַלע מוזען צאָהלען די שטייערן, די אינדוסטריע און די לאַנדווירטשאַפט. דאָס אויפלערנען דעם בירגער צו צאָהלען שטייערן מוז געמאַכט ווערען דורך אַ ראַציאָנעלען, רעליקאַטען אופן.

דער געוועזענער מיניסטער קלאַרנער האָט געזאָגט: זוכט נייע קליענטען צו צאָהלען שטייערן. און ער האָט די נייע שטייער-צאָהלער אויסגעזוכט צווישען דער יודישער אָרימקייט.

דער יודישער סוחר איז בדיל דל געוואָרען, בלויז פון שטראָפען פאַר עקזעקוציעס און פערלעגענע שטייערן האָט די יודישע בעפעלקערונג איבערגעצאָהלט ווייט איבער'ן יכולת. בעת אין דער זעלבער צייט האָט זיך די מלוכה קאַסע "בערייכערט" אויפ'ן חשבון פון'ם רואינירטען יודישען שטייער-צאַהלער.

די סומע פון עקזעקוציע קאָסטען און שטראָפען פאַר פערלעגענע שטייערן איז אין בודושעט פון יאָהר 1926 פאַרגעזעהן געווען אויף א מיליאָן זל. און איינגעטראָגען האָט עס גאַנצע 22 מיליאָן.

אויב די רעגירונג מיינט דעריבער ערנסט א סוף מאַכען צום לאָזונג פון עקסטערמינאַציע לגבי דעם יודישען סוחר-טום, דאַרף די איבערצאָהלטע ריזען-סומע שטייערן דעם פעראָרימטען יודישען סוחר'טום פערעכענט ווערען אויפ'ן נייעם שטייער-יאָהר.

די רעגירונג האָט זיך לכתחילה שטיפמיטערליך בעצויגען צום האַנדעל און דאָס האָט זיך אָפּגערופען אויף דער אָרגאַניזאַציע פון האַנדעל גופא. איצט מוז דער האַנדעל אונבעדינגט רעאָרגאַניזירט ווערען, אָבער דאָס וועט קענען געשעהן, בעת דער סוחר וועט בעפרייט ווערען פון די צו-שווערע לאַסטען.

עס מוז ענדליך א סוף נעהמען צו אַזאַ מצב, וואָס בעת די קריסטליכע באַנקען האָבען אין "באַנק פּאָלסקי" בעקומען 22 מיליאָן זל. קרעדיט האָבען די יודישע בעקומען קוים 600 טויזענד זל.!

א גרויסע מניעה פאַר דער ענטוויקלונג פון יודישען האַנדעל איז אויך דאָס, וואָס די יודישע סוחרים זענען כמעט לגמרי נישט פערטרעטען אין די פיימיקען און זיי האָבען נישט קיין דעציזיע ביי דער בעשטייערונג פון דער שטאָדט, אין די קאָמונאַלע שטייערן מוז דורכגעפיהרט ווערען א גרונדליכע רעוויזיע.

מיר קאָנען אָנווייזען אויף נאָך א גאַנצע רייהע מניעות פאַרן ווירטשאַפטליכען לעבען, וואָס מוזען פון דער ווירטשאַפט תיכף בעזייטיגט ווערען אָבער מיר ווילען וואַרטען און זעהן, צו זענען ווייצע-פּרעמיער באַרטעל'ס ווערטער געווען אַן אויפריכטיגער ווילען מתקן צו זיין דאָס שלעכטע, אָדער עס איז בלויז געווען א רעגען פאַר אַמעריקא.

דעפּוטאַט ח. ווישליצקי.

עולים ויורדים...

כמעט אין איין וואָך איז עס געשעהן: קיין פּאָרטוגאַל איז אַלס רב הכולל אויסגעגאַנגען געוואָרען הרב ד״ר שלום טרייסטמאַן, אַ זוהן פון געוועזענעם און פערשטאָרבענעם ראַדאָמער רב אליעזר יהוד״א טרייסטמאַן און זיין ראַדאָמ איז פּונקט צו דער זעלבער צייט דער געוועזענער רב קעסטענבערג אַראָב פון זיין רבנות שטוהל.

עולים ויורדים.

די דאָזיגע בווייע געשעהענישען זענען אפשר מצהר ווי א גורל. עס זעהט עפּעס אויס ווי דער געשיכטליכער גורל וואָלט דאָ צונויפגעפּאָרט די ביידע נעמען און ווי מיט א כיון זיי בעהעפט, איינפאַסענדיג זייי איינעם לעבען דעם צווייטען אין וועלט-עקראַן, וואָס ווערט בעשטראַהלט פון טאָג-אײַן נאַכט-פּראָזשעקטאָר. צוזאַמענגעוועבט זייער הויב און-פאַל אין א מאָמענט. ווען מזלות פון מענשליכען שיקזאַל ווערען געוואוינען אויף דער אומגליק-

א סקארזשיסקער יודיש מיידעל ווערט פערפירט פון פרויען-הענדלער

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט.)

מיט פיער וואָכען צוריק איז דאָס סקאַרזש-סקער מיידעל, א געוויסע חיה קאַטשמאַרעק, געפאָהרען קיין לאָדז צו איהרע קרובים זוכען א פּאָסטען. אָנ-זייענדיג דאָרט ביי איהר פאַמיליע ז. 2 טאָג איז זי פּלוצלינג פערשוואונדען געוואָרען. פאַמיליע ז. האָט איהר אָנגעהויבען ארומזוכען, אָבער אָהן ערפאָלג. אַז ס'זענען אַוועק עטליכע טעג און חיה קאַטשמאַרעק האָט זיך נישט אומגעקעהרט האָט די פאַמיליע ז. געמעלדן אין די צייטונגען. מיטגעטיילט דעם לאָדזער פרויען-שוץ-פעראיין, — ס'האָט אָבער נאָרנישט געהאָלפען, דאָס מיידעל איז ווי אין וואַסער אריין.

ס'זענען אַזוי אוועק 4 וואָכען און — היינטיגע וואָך איז חיה קאַטשמאַרעק צוריק געקומען צו איהר פאַמיליע ז.

וואו איז זי געוועזן! וואָס איז מיט איהר געשעהן פאַר די 4 וואָכען? —

און חיה קאַטשמאַרעק דערצעהלט:

מיט 4 וואָכען צוריק, ווען זי איז געקומען קיין לאָדז, האָט זי אָנגעהויבען זוכען א פּאָסטען. אין א געשעפט בעזונדערס האָט זי געזוכט בעשעפטיגונג אין א קאָלאָניאַל געשעפט, ווייל אין דער בראַנזשע איז זי געווען בעקאַנט נאָך פון דער היים.

אין משך פון די 2 טעג, וואָס זי האָט שפּאַצירט איבער די לאָדזער גאַסען און געזוכט א פּאָסטען, האָט זי שוין געהאַט צוזאָגען פון איניגע געשעפט • אינהאָבער אויף פּאַטריקאָווער גאַס אז זי זאָל קומען אין עטליכע טעג ארום, און זי וועט אויפגענומען ווערען.

איינמאָהל אין אָנ'אָווענד, ווען די פּאַטריקאָווער גאַס איז געווען בעלעבט מיט מענשען, פון די קאַפע-הייזער האָט זיך געהערט מוזיק און די קינאָ-רעקלאַמעס האָבען שמעטערירט אין די אויגען, האָט זיך ח ח קאַטשמאַרעק אָבגעשטעלט אין טויער פון "קאַפּינאָ". כדי אָנצוקוקען די בילדער וואָס העגגען ארויס.

די בילדער האָבען זי געצייגט. אין דערהיים, ווען די צייט איז נאָך געווען אַ בעסערע, פלעגט זי אויך, פון צייט צו צייט, געהען אין קינאָ; זי פלעגט אויך אריינפאָהרען קיין קיעלץ אין א טעאַטער; מיט איין וואָרט: זי פלעגט זיך ווייליגן. אין לאָדז איז זי אָבער איינזאַם, איהר איינציגער בענעהר איז — אַ פּאָסטען, וואו זי זאָל פערדינען און נישט דאַרפען אָנקומען צו איהרע קרובים. און דאַן — ווער ווייס — אפשר וועט זיך נאָך מאַכען אַ שידוך. —

און שטעהענדיג אַזוי פאַר'ן טויער פון "קאַפּינאָ" זענען ח״ה'ן די אַלע געדאַנקען אדורך דורכ'ן קאָפּ. און פּלוצלינג איז צו איהר צוגעקומען אַנ'עלטער נאָנטער יונגערמאַן אין אַ שטאָהנער פּער טער, און איהר פאַרגעלענט מיטצוגעהן מיט איהם אין קינאָ, מחמת זי געפעלט איהם און ער זעהט, אז זי איז איינ-

ליך-גליקליכער וואָנ שאָל, ווי וועלטענדיג אָנצייכענען ברמז-אָט זעהט דעם גלגל החוזר בעולם, עליונים למטה ותחתונים למעלה — אלעס איז נאר געווען א שפיעל אוף רעדרוייל...

ה' קעסטענבערג האט נאכדעם ווי דער פערשטארבענער רב טרייסטמאָן איז אוועק קיין לאָדז און פערלאָזט ראַדאָם — געוואָלט זיין דער יורש פון זיין רבנות שטוהל און טאַקי פון דעם מאָמענט הויבט זיך אן דאָטירען די טייערדיגע מחלוקה-עפּאכע ארום דעם ראַדאָמער רבנות, וואס ה' קעסטענבערג האט מיט כח בעצווינגען. אָבער דאָס האט זיך איהם נישט איינגעגעבען. די אליינגענומענע ירושה האָט נישט מעהר אָנגעהאַלטען ווי 13 יאָהר (איך א ספק), דירך דער צייט איז דער קליגענריגער רבנישער נאָמען טרייסטמאָן ווי אָנטשוויגען געוואָרען. האָט זיך אָבער דער נאָמען געשטאַרקט און ווען זיין צוריק-אויסשטראהל איז נאָך מעהר פערהעליכט געוואָרען, איז גראָד די צייט אויסגעפאַלען אזוי, אז דער לויכטענדער שטערן פון ה' קעסטענבערג איז אונטערגעגאַנגען און האט זיך גענייגט שקיעה.

דאס קלינגט אפשר פּאַראָדאָקסאַל אבער געשעהן איז פּונקט אזוי.

עפּעס זעהט אויס, הי דער צופאל וואלט דאַ געוואָלט אונטערשטרייכען, אָז די ביידע נעמען טרייסטמאַן-קעסטענבערג זענען צווישען זיך גאָרנישט שוה בשוה און ווי באלד דער ערשטער נעהט פאַרוועגס, מוז דער צווייטער אבנויגען אינגאַנצען אין א זייט. דער גורלות-צופאל איז דא געקומען אונטער דער לאָזונג פון „זה קם וזה נופל"...

הרב ד"ר שלום טרייסמאַן נעהט איבערנעמען אין ליסאַבאָן דעם פּאָסטען אלס ראַבינער און גלייכצייטיג ווערט ער גראַנד-ראַבען (רב הכולל) אין פּאָרטוגאַל און ה' קעסטענבערג דער גייסטיג-אונלעגאַלער יורש פון זיין פאפער'ס רבנות מוז אבטרעטען פון ראַדאמער רבנות.

עולים ויורדים.

דער אונפערמידליכער פאָרשער פון די געהיימע יודען אינ'ם אַמאָליגען אינקוויזיציע-לאנד, אינזשיניער שמואל שווארץ פון לאָדז, האט ערשט נישט לאנג ענטדעקט אין פּאָרטוגאל אנוסים, די אור-אור-אייניקלעך פון די מאראַנען, די קרבנות פון די גרויזאמע פּאָרטוגאלישע אינקוויזיציעס, וועלכע זענען יאהרהונדערטער אבגעריסען געווען פון לעבעדיגען יודענטהום. די דאזיגע אור-אייניקלעך פון די אמאָליגע אנוסים האלטען נאך היינט דעם גרויסען סוד פון זייער יורישקייט אין שטרענגסטער געהיימניש, זאגאר פאר זייערע אייגענע קינדער ביז יענע ווערען פול-יעהריג.

די דאזיגע איבערגעבליבענע אנוסים האבען אפילו נישט געוויסט, אז חוץ זיי, די געהיימע יודען, זענען פאראן אויף דער ברייטער וועלט, יודען שטאלצע, וואס פערבעהאלטען נישט זייער יודישקייט און פיהרען א מוטיגען דרייסטען קאמפף פאר זייערע נאצ'אנאלע רעכט, פאר א יודישע היים אין ארץ ישראל א. ז. וו. זיי האבען ערשט וועגען דעם געוואויר געווארען פון אינזש. שווארץ.

אינזש. שמואל שווארץ (אויב מיר האבען קיין טעות נישט נעהער ח' שווארץ אָן א שוואָגער דעם ה' יחיאל פרענקעל.) איז אין לאָדז זייענדיג אויפמערקזאם געוואָרען אויף הרב ד"ר שלום טרייסטמאָן, אין וועמען ער האָט איינגעפונען די פּאָסיגסטע און ענטשפּרעכענדסטע פּערזאָהן איבערצונעמען אזא היסטאָריש-פּעראנטוואָרטליכען פּאָסטען, ווי עס איז דאס צוריק-איינשליסען דאָס איבערגעבליבענע אנוסים-טום אין יודישען פאָלק.

דאָס בעקטהרען זיי צום ריכטיגען יורענטום, צום יודענטום, ווי מיר, מאָדערנע יודען, פערשטעהען דאָס, איז נישט אזוי איינפאך, ווי מען קאָן דאָס מיינען פון ערשטען אויגענבליק, צו אָזא מיסיע קאָן און טאָר זיך נעמען נאָר א מאָן מיט א סך חיסען, מיט אלזייטיג טיפע קענטנישען און גרויסע פסיכאָלאָגישע און פּעדאָגאָגישע פעהיגקייטען. אויסער דעם מוז דאָס זיין א מענש מיט ענערגיע אין אָרגאָניזאַטאָרישען טאלענט, וואָס זאָל חוץ אנדערע שפּראכען אויך קענען די דאָרפיגע לאנדעס-שפּראך.

אָט די אלע מעלות בעזיצט הרב ד"ר שלום טרייסטמאָן, וועלכער האט די לעצטע יאָהרען געלערנט אין דעם בית המדרש העליון פון וועלט בעריהמטען געלעהרטען הרה"ג פראָפ. ד"ר חיים העלער אין בערלין און איהם געענדיגט מיט אנ'אויסצייכנונג; חוץ דעם האט הרב שלום טרייסטמאן שטודירט אין בערלינער אוניווערזיטעט פילאָזאָפיע, פּעדאָגאָגיק, אלטע און מאדערנע שפּראכען און צולעצט אָבסאָלווירט דעם פילאָזאָפישען פאַקולטעט פון אוניווערזיטעט אין ווירצבורג (בייערן) מיט'ן טיטעל דאָקטאָר.

וואָס פאר א קאָלאָסאלער היפוך עס איז פון הרב ד"ר שלום טרייסטמאן ביז ה' קעסטענבערג. דער ערשטער איז בערופען און מסוגל צו אזא היסטאָרישע מיסיע ווי איינצוגליעדערן די פּאָרטיגאָלישע מאראַנען אינ'ם אָרגאניזם פון יודישען פאָלק, צו אויסטפרישען און אריינגיסען פרישער לעבענס-זאפט אויף די שוין באַלד-פערוועלקטע בלעטער פון יודישען בוים; דאגעגען ה' קעסטענבערג איז שטענדיג געווען דער אָביעקט פון מחלוקת'ען און ארויסרייסעגישען, וועלכע האבען תמיד פּעראורזאַכט אָפּטע שפּאלטונגען און צוברעקלונג צווישען א גאנצע יודישע עדה, איינטהיילענדיג זי אין כתות און כיתה'לעך, וועלכע זענען געהעצט געוואָרען איינער געגען דער צווייטער.

הרב ד"ר שלום טרייסטמאָן האט זוכה געווען עולה לגדולה צו זיין צו פערנעמען אזא חשוב'ען פּאָסטען דערפאר, האָט ער איז ראוי און מסוגל צו בעהעפטען די פערשטויסענע יודען פון רעם אמאליגען אינקוויזיציע-לאנד צום גאנצען געמיינזאמען כלל ישראל; ה' קעסטענבערג'ס ירידה נעמט זיך

זאָם.

עפּעס ווי ס'וואָלט זי עפּיץ געשטויסען רערצו האָט דאָס חאָלב-נאַאיווע פּראָווינצער מיידעל נישט געקענט אָפּזאָגען דעם יונגערמאַן אין זיין פערשלאָג, און — זי איז מיט איהם מיטגעגאַנגען.

נאָכ'ן קינאָ האָט זי דער יונגערמאַן פערבעטען אויף א קאָלאַציע אין „פּאַוואָי" איהר געוויזען ווי שעהן ער טאַנצט און איהר ערקלערט, אז זי ווען וועלען, קען ער זי אויך אזוי אויסלערנען טאַנצען, ווייל אליין האָט ער א קאַבאַרעט אין קאַטאָוויץ, און ער איז טאַקע געקומען קיין לאָדז אַנגאַזשירען ארטיסטישע קרעפטען".

און ווען חיה קאַטשמאַרעק דערציילט דעם ווייטערדיגען פערלויף פון דער געשיכטע, קלינגט עס פאר אונז אלטבעקאנט. אָבער פאר איהר, דעם פּראָווינצער מיידעל, איז עס געווען א טיפע טראַגעדיע, ווענען וועלכען זי האט קיינמאָל נישט געהערט. נאָר אליין איבערגעלעבט.

אין יענעם אָוונד, אין „פּאַוואָי", האָט זי זיך דערפיהלט מאָדנע איינזאַם און ס'האָט זיך איהר געדוכט, אָז איהר אונבעקאַנטער בעקאַנטער האָט זי ליב, א בעווייז: ער גיט אויף איהר אויס געלד. און אָרום 3 ביינאַכט, ווען חיה איז שוין געווען א ביסעל שכור פון ליקער און פון די עטליכע שעה פערוויילונג, — האָט איהר אונבעקאַנטער איהר פאָרגעלעגט א ביסעל זיך איבערצופאָהרען אין אַנ'אויטאָ איבער דער שטאָדט. שפּעטער האָט ער זי אַרויפגענומען אין האָטעל „סאַוואָי". חיה האָט שוין נישט פּראָטעסטירט. עפּעס האָט זי בעקומען צו איהם א בעזונדערען צוטרוי.

אינדערפריה איז אין צימער פון דעם אונבעקאַנטען, וועלכער האָט זיך דורך דער צייט פאָרגעשטעלט אלס רודאָלף וואָלאָרי, געקומען נאָך א יונגערמאַן, וועלכען דער וואָלאָרי האָט פאָרגעשטעלט פאר דעם מיידעל אלס דער דירעקטאָר פון זיין קאַטאָוויצער קאַבאַרעט.

באַלד האָט דער „דירעקטאָר" געמאַכט א קאָמפּלימענט דעם מיידעל, אָז זי איז שעהן, און אָז זי וואָלט זעהר נויטיג געווען פאר'ן קאַבאַרעט אלס טענצערין.

אויף איהר ענטפער, אָז זי קען נישט טאַנצען, האָט דער „דירעקטאָר" זי בערוהיגט און ערקלערט, אָז ער האָט א גאַנצען שטאָב לעהרער, וועלכע וועלען זי לערנען.

און תוך-כדי-דבור, נאָך דעם זעלבען טאָג איז חיה קאַטשמאַרעק, צוזאַמען מיט איהרע צוויי „פריינד" אָבגעפאָהרען קיין קאַטאָוויץ. די „פריינד" האָבען אויך חיה'ן נישט געלאָזט געהן זיך געזעגענען מיט איהרע קרובים אין לאָדז, צו וועלכע זי איז אייגענטליך געקומען.

מעהר וויל חיה נישט דערצעהלען. זי פערשטעלט זיך דאָס פּנים און וויינט.

פון איהר קורצע, אָפּגעהאַקטע פראַזען ווייזט זיך אָבער ארויס, אז אין קאַטאָוויץ האָבען די 2 דירעקטאָרען זי נישט געפיהרט אין א קאַבאַרעט, נאָר אין א דריט-ראַנגיגער קעלער-שענק און זי געצוואונגען, אז זי זאָל „פערברענגען" מיט יעדען איינעם; אין דער דאָזיגער „קנייפּע" פלעגט זי מוזען ארומגעהן האָלב-נאַקעט און זיצען מיט וועמען, איהרע „דירעקטאָרען" האָבען נאָר געהייסען.

ענדליך — פערגאנגענעם שבת אין אין דער שענק אויסגעבראָכען א געשלעג צווישען די „געסט", ס'האָט זיך געמאַכט א פּומאַטאָכע און א געלויף. בעת דעם גערודער איז חיה קאַטשמאַרעק ענטלויפען און מיט'ן נאָהנטסטען צוג אָפּגעפאָהרען קיין לאָדז. נ. פ.

אבער דערפון, וואס זיין רבנישע תקי-פות—ממשלה איז שוין נישט טהליך פיצוזען צו א שטיק אינקוויזיציע, אויף וועלכער עס האט שטענדיג געברענט א פייער פון מחלוקות און שטענדיג פערשאפט צרות און בייז בלוט. ה קאסטאנבערג גורם-זייענדיג צו איי-נ'גע קאמפפען, האט אליין סוף כל סוף געמוזט פעקטספט ווערען.

עולים ויורדים.

ה"ב ד"ר שלום טרייסטמאן און יחיאל קאסטאנבערג, ביידע האבען זיי געהאט א שייכות צום ראדאמער רבנות אין דאך יואס פאר א גרויסער מהלך עס ליגט צווישען זיי אויסגעשפרייט, ווי פערשיידען עס זענען אנגעצייכענט די וועגען פון די דאזיגע צוויי נע-מען...

מ. שמשון.

פך השמן.

די מאמינים האלטען, אז דער נס פון חנוכה [פאי חנוכה?] איז דער פך השמן. די ראדיקאלע גלויבען, אז דאס איז דער נצחון פון דעם געוועהר פון די חשמונאים. אין דער ווירקליכקייט האבען זיי ביידע רעכט. פון איין זייט גלויבען מיר אז „לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי", פון דער אנדערער זייט ווייסען מיר אבער, אז רעליגיעזע פרייהייט איז אפהענגיג פון פאליטישע פרייהייט. ווער אבער עס קען טיעפער די פסיכאלאגיע פון יודישען פאלק און פערשטעהט דעם גייסט פון דער געשיכטע, דער וועט זיין מעהר גע-נייגט צו גלויבען, איז דער נס פון חנוכה איז גיכער א „מאראלישע רע-וואלוציע" איידער א פאליטישע. ווארום וואלט אנטיוכוס עפיפאנעס נישט געחע-זען א ווארקיינ אין די הענד פון די העלעניסטען, איבערהויפט פון די פאל-שע כהנים מרשיעי ברית ראזאן און מענעלאוס, וועלכע האבען איהם איינ-רעדע, אז דאס עקשנות פון די יודען בעשטעהט אין זייער הארטנעקיגען גלויבען און אויב ער וויל א סוף מא-כען צו די שונאיהם של ישראל, מוז ער אויסראטען דורכאויס די יודישע רעליגיע — וואלט די מלחמה פון די חשמונאים אין גאנצען נישט אויסגע-בראכען. יודען זענען געדולדיג ווי די שעפסען, לאזען זיך שעהרען ווי די שעפסען, כל זמן מען רייסט זיך נישט אריין אין זייער נשמה, נאר בלויז אין זייער קערפער, אין זייער טאש. נאר ערשט דעמאלט האבען זיי זיך געחאפט צום געוועהר, ווען דער שונא צוזאמען מיט זייערע פאלשע גייסטיגע פיהרער האבען אריינגעדרונגען אין בית המקדש אריין און עס פעראומרייניגט.

אין סימבאליש איז אלוץ דער פך השמן, פונקט ווי איבערהויפט סימבאליש איז ביי יודען דער בעגריף שמן. דער מדרש פערגלייכט די יודען צו שמן: בוימאייל לאזט זיך נישט אויסמישן, אזוי לאזען זיך נישט אסימילירען די יודען; בוימאייל שווימט שטענדיג אויף אויבען די פלעכע, אזוי זענען די יודען, וויפיל מ'זאל זיי נישט וועלען אראבדרוקען נידריק צו דער ערד — שווימען זיי שטענדיג קאפויר „ועלה מן הארץ" ווי דער מדרש פערטייטשט עס. שמן איז די סימבאליק פון יודישען גייסט, פון דער יודישער תורה. און דער פך השמן פון נס חנוכה לערענט אונז, אז וואס ס'זאל מיט אונז נישט פאר-קומען, מוזען מיר דערהאלטען דעם „אסוך שמן". דאס ביסעלע בוימאייל, און פונקט ווי דער נביא אלישע האט מיט דער הילף פון דעם „לעק בוימ-אייל" ארויפגעהאלפען די ארימע פרוי פון דעם נביא, אזוי קענען און וועלען מיר פיעל פיעל אויפטהון, ווען מיר וועלען אבהיטען דעם „אסוך שמן" פון אונזער גייסט, פון אונזער תורה.

און יעצט פערשטעהען מיר די גמרא, וועלכע דערצעהלט אונז, אז ווען די יונים זענען אריינגעדרונגען אין היכל אריין און איהם מטמא גע-ווען — האבען אונזערע עלטערן אבגעראטעוועט בלויז א קליין קריגעלע מיט בוימאייל... מאי קא משמע לן? וואס לאזט ער אונז דא הערען? אט וואס: יעדעס מאל, ווען אין וועלכען ס'איז לאנד און אין וועלכער ס'איז צייט וועלען די מיטערע יונים מיט דער הילף פון אינזערע אינערליכע שונאים אריינדרונגען אין אונזער היי-ליגטום און וועלען פעראומרייניגען אונזערע אידעאלען — זאלען מיר גע-דענקען ארויסצוראטעווען פון דעם חורבן, פונקט ווי פון א שרפה ראטע-וועט מען ארויס נאר א טייערען חפץ, אדער א יחוס בריעף — נאר איין איינ-ציגע זאך — דאס קליינע קריגע"לע בוימאייל. די גמרא זאגט אייך, אז דער עול פון סנחריב מוז פלאצען פאר דעם בוימאייל פון יחזקיהו, דא-מאלס ווען ער ברענט אין אונזער בית—המדרש...

פלטי מושקטבליטה.

וואס דערצעהלען די ראדאמער וועגען זייער צוריק-רייזע פון פא-לעסטינא אויף דער שיף „בראגא", מיט וועלכער ס'איז פארגעקומען א קאטאסטראפע?

מיט צוויי וואכען צוריק איז געווען א ידיעה, אז די שיף „בראגא", וואס איז געפאהרען פון ארץ ישראל מיט יודישע רעמיגראנטען קיין פוילען און אנדערע אייראפאאישע לענדער, האט איינגעשניטען אויפ'ן עגעאישען ים אין א טיעפען זאמד. מיט דער זעלבער שיף זענען פון פאלעסטינא צוריק געקומען א רייהע ראדאמער רעעמיגראנטען, צווישען זיי אויך די צוויי זיהן פון היגען בעקאנטען יובילער פוח"ר, ה' יודעל רובינשטיין, וועלכע גיבען איבער זייערע איבערלעבענישען אין פאל-גענדע שילדערונגען.

זונטאג דעם 14 פ. ח. איז די שיף „בראגא", וועלכע וועגט 10,000 טאן, ארויסגעפאהרען פון יפו קיין קאנסטאנציע, פון דארט האט זי גע-זאלט שווימען קיין מארסייל און פון דארט קיין ניו-יארק. די הזכער 400 פאסאזשירען פון דער שיף זענען בע-שטאנען פון ליטער יודען, א חוץ איין איינציגען קריסט, בלויז קיין פוי-לען זענען געפאהרען אריבער 150 יודען, א גרויסע צאהל תימנ'ער יודען זענען געפאהרען קיין אמעריקא.

דינסטאג דעם 17 טען פ. ח. האט די שיף צוליב אומבארזיכטיגקייט פונ'ם קאפיטאן זיך צונויפגעשטויסען מיט א גרויסען פעלז נישט ווייט פון די גרי-כישע אינזלען און נישט ווייט פון כמירנא. דאס איז געווען 6 א זייגער בייגינען, ווען אויפ'ן ים האט ערשט אנגעהויבען טאגען. די שיף האט דאן בעקומען אזא שטויס פונ'ם פעלז, אז זי האט זיך לאנג געוואקעלט און בע-קומען א לאך פון אנדערטהאלבען מעטער ברייט. סונ'ב שטארקען טרייסעל האבען אלע פאסאזשירען זיך אויפגעכאפט און ארויס אויפ'ן דעק בעמערקענדיג די סכנה פאר'ן לעבען, דען די שיף איז געווארען פיל מיט וואסער, האט זיך דערהערט א געוואלדיגער ליארם. ווייבער און קינדער האבען אנגעהויבען וויינען און שרייען נאך הילף. מ'האט צוגעגעבען זיך פערוואראפען רעטונגס-גארטלען. אפילו קליינע קינדער פון 3 — 4 יאהר האט מען די זעלבע גארטלען אנגעטוהן, ס'איז געווען א רחמנות צוקוקען בלויז אויף דעם, ווי די קליינע קינדער זענען געקוועטשט פון די רעטונגס-גארטלען, נישט קע-נענדיג זיך מיט זיי ריהרען פון ארט, נישט צושטעהן און נישט צו זיצען מען איז אזוי געשטאנען אויפ'ן דעק פון שיף אנגעטוהן אין די גארטלען און געווארט וואס וועט זיין.

דער קאפיטאן האט תיכף דורך ראדיא טעלעגראפירט נאך רעטונג עס איז אנגעקומען א גרויסער קריעגס-שיף מיט 2 דאמפערס.

5 טעג דורכאנאנד האבען געדויערט די שרעקליכע ליידען פון די 500 יו-דען, מענער, פרויען און קליינע קינ-דער, וועלכע האבען נישט אויפגעהערט וויינען און שרייען. דעם פאלגענדען שבת 12 א זייגער בייטאג איז ערשט אנגעקומען די שיף „ראמא", וועלכע האט אבגעפיהרט די פאסאזשירען פון דער צושעדיגטער שיף „בראגא" קיין קאנסטאנציא.

די פרייד איז דאן געווען אין לשער ואין לספר. א סך יודען האבען אויף דער שיף גומל געבענטשט, א טייל האבען אויפען וועג גענומען זינגען און מינטערען די בעאונרוהיגטע און צו בראכענע נפשים. דען — דארפט איהר וויסען זיין — עס האט שוין געהאלטען דערביי, מען זאל אונז אלע ארויסלע-זען אויף די ווייטע גריכישע אינזלען, פון וועלכע עס הוזט זיך דערטראגען צו דער שיף א געברום פון ציעג-חיות. מען האט אפילו דערצעהלט, אז איי-נער פון די פאסאזשירען האט גיט א שפאקטיוו בעמערקט אויף די נישט ווייטע גריכישע אינזלען ווילדע מענשען.

⊛⊛⊛⊛

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פון דער וואָך.
(דער ווײַטער קיק.)

די געשעהענישען פון דער חיינטי־גער וואָך אין צוזאַמענהאנג מיט'ן היס־טאָר שען אַקט פון איבערנעמען דורכ'ן יאַראָסלאַווער רב דעם ראדאָמער כסא דרבנות — האָבען קלאָר בעוויזען, אויף חי וויט פּאָראויסגעזעהן און פּאָר־אויסגערעכענט, עס איז געווען די גלענ־צענדע אָריענטאַציע פון אונזער חשוב'־ען מיטאַרבייטער ה' מ. שמשון, וועל־כער האָט אין די סוף שורות פון זיין אַרטיקעל, אין פאָריגען נומער פון אונ־זער צייטונג, געשריבען, אַז ה' קעס־טענבערג, נישט קוקענדיג אויף זיין פּאַרמעלען און יורידיש'ען דורכפאַל וועט ער יעצט, וואָה־שײַנלכן, אויך נישט רעזיגנירען און וועט אלס לעצטע מיטעל אויפניצען דעם יורידיש'ען דין; אז ער וועט רופען די גמינע צו דין־תורות און חוץ דעם זיך משתדל זיין אויפצואַ־בען א איסור פון א רייה רבנים אויפ'ן יאַראָסלאַווער רב.

ה' מ. שמשון האָט כמעט ווי נביא'יש פאָראויסגעזעהן וואָס וועט געשעהן. די איגטערווענץ פון געזער רבין און נאָך רבנים, אַז הרב שטיינבערג זאָל זיך דערווייל אויפהאַלטען מיט פאָה־רען קיין ראָדאָם, האָט בעשטעטיגט דעם פיינפיהלענדען און גע־זונדען חוש פון אונזער געערפען מיטאַרבייטער. אין די גמינע־קרייזען האָט זיך דער ראזיגער געדאַנק ארויס־געוויזען וויאַג'השערה טון דעריבער האָט מען דאָרט ארויסגעוויזען א געווי־סע אונצופרידענהייט און מען איז געווען זעגער אַנגע'ברוגז'ט אויפ'ן דאַזיגען שרייבער פאר די לעצטע שורות פון זיין אַרטיקעל, פון וועלכע ס'האָט געבלאָזען א קיהל ווינטעל... מ'האָט זיך דאָרט ווייניג אויפמערקזאַם בעצויגען צו דער אנצוהערעניש, וואָס איז אייגענטליך אויסען געווען, אַז די גמינע זאָל שטעהן אויף דער וואַך און בעצייטענס אינטערנעמען געגען שריט... אויפקלע־רענדיג דעם אמת'ען אמת פאר אַ דעם טהייל פון דער רבני'שער וועלט, אויף וועלכער עס איז שוין לאַנג פאר־האַן א חשד, אַז דאָרט שטאַקט זיך ה' קעסטענבערג'ס איינפלוס.. ווען אפילו מאַן בעזיצט דעם פולקומען נצחון מוז מען זיין איבערגעזועהן פאַ־דער קלענסער, מעגליכסטער געפאַהר... דאָס איז געווען דער אויסדריקלי־כער מיין פון די דאָזיגע פעס־מיסטישע שורות.. וועלכע האָבען אלטנפאַלט

פאַר וואס איז הרב שטײַנבערג נישט געקומען קיין ראַדאַם?

מעשה קישענעוו צום צווײַטען מאהל —; די גרויסע פאָרבערײַטונגען צום פײַערליכען קבלת פנים — ה' קעסטענבערג בעקומען א ,,זאַטשעמאַניע" פון גער — גוואַלדיגער פראָטעסט פון דער גאַנצער שטאָדט געגען דאָס ארײַנמישען זיך פון פרעמדע רבנים — צי וועט הרב שטײַנבערג קומען קיין ראַדאָם?

די גרויסע פאָרבערײַטונגען.

באַלד נאָכדעם, ווי הרב שטיינבערג פון יאַראָסלאַוו איז אָפיציעל בעשטע־טיגט געוואָרען דורכן בילדונגס מיניס־טער און די פאַפירען זענען איבערגע־שיקט געוואָרען אין דער וואָיעוואודסט־ווא קיין קעלץ און פון דאָרט אין דער ראַדאָמער סטאַראָסטוואָ — איז די גמינע צוגעטרעטען צו מאַכען אלע פאָרבערײטונגען צום פייערליכען קבלת פנים פאר הרב שטיינבערג. ס'איז גע־שאַפען געוואָרען א ספּעציעלער אויס־נאַהמונגס־קאָמיטעט, וועלכער האָט אויסגעאַרבייט א ברייטען און טופּער־האַפטען פּלאַן פאר דער אימפּאָזאַנטער היסטאָרי'שער פייערונג. דער קאָמיטעט האָט געלאָזט פּרייען פּלאַץ פאר אלע ראַדאָמער אינסטיטוציעס און געזעל־שאַפטען, איינלאַדענדיג זיי צו בעטייליגען זיך אין דער גראַנדיעזער אויפנאַהמע. דער אינטערעס אין דער שטאָדט איז געוועזען ער אין לשטר. יעד־דער איינער האָט זיך געהאַלטען פאר א כבוד בו זיין אַקטיוו בעטייליגט אין אָפיציעלען קבלת פנים פאר'ן חשוב'ען און איבער־אַל־געאַכטעטען רב שטיינבערג.

די גאַנצע שטאָדט, אנשים ונשים וטף, האָט מיט דער גרעסטער אונגע־דולדיגקייט ערוואַרט דעם היינטיגען מיטוואָך דינען טאָג. אַלץ האָט זיך געגרייט און פאַרבערײַטערט געמאַכט, באַהן. אַ גרויסער טייל פון דער יוגענד און די פּאָליציי איז געווען צוגעגרייט צו האַלטען די אָרדנונג.

אויף דעם גרויסען און בעדייטונגס־פולען טאָג, מיט וועלכען עס האָט זיך געזאָלט אנהויבען אַ נייע ערא, אַ נייע תקופה פון שלום און מנוחה פאר'ן גאַנ־צען יודישען לעבען אין ראדאם.

אויפן כתב רבנות, וואָס די גמינע האָט געשריבען פאר הרב שטיינבערג האָבען זיך אונטערגעשריבען פויזענ־דטער יודישע חיגע בירגער, אָנהויבענ־דיג פון די חשוב'סטע בעלי בתים, פון חסידים, אגודה, מזרחי, ציונים, בעלי מלאכות, פּראָפעסיאָנעלן, האנד־ווערקער, אונפּאַרטייאישע יודען, ביז די פשוט'סטע יודישע בירגער פון שטאָדט.

דעלעגאַציע קיין יאַראָסלאַוו.

היינטיגען דינסטאָג איז געפאָהרען קיין יאַראָסלאַוו א דעלעגאַציע פון 12 פּערזאָהן, פון די אָנגעזעהנסטע בעלי בתים און חשוב'סטע פּערזענליכקייטען, כדי צו בעגלייטען ה"ב שטיינבערג אויף זיין רייזע קיין ראדאם, וואו ער האָט געבראַכט אָנקומען מיטוואָך 11 אַ זייגער אין דער פ"ית.

אָנטקעגען בו פאָהרען הרב שטיינ־בערג קיין סקאַ־וטיסקאָ האָט זיך גע־גרייט א ריעזיגער עולם פון קנאַפּע 1000 מאַן. א חוץ דעם איז צוגעגרייט געווען אויסצוקויפען 2000 באַהן־פּעראָ־נוווקצעס. דער געדראַנג אין גמינע נאָך איינטריטס־בילעטען אין שוהל אריין איז געווען אויסערגעוועהנליך, מענשען האָבען אָנגעבאָטען צו 20 זל. פאר א בילעט, און נישט בעקומען, ווייל לוים די צאָל בילעטען, וואָס מ'האָט שוין געהאַט אריינגענומען איז יעדעס ברעט־קיל אָרט אין שוהל געווען פערגומען. ווי מיר הערען האָט א היגער פאָטאָגראַ־פישער אנשטאַלט ספּעציעל געהאַט צוגעגרייט אַן אַפּאַראַט אָראָבצונעמען דאָס גאַנצע בילד פון דער גרויסער פייערונג. ביז 200 קאָסטען אין פאָוואָזען זענען געווען גרייט אויף מיטוואָך א קענען צו פאָהרען צום

מעשה קישעניעוו צום צווײַטען מאָהל.

א גאַנצען דינסטאָג'דיגען טאָג האָט די שטאָדט געקאָכט ווי אין א קעסעל. אלעס איז שוין געווען צוגעגרייט. אלע היגע אינסטיטוציעס, געזעלשאַפטען, פּעראיינען און אָרגאַניזאַציעס האָבען געהאַט שוין אייגענקליבען ספּעציעלע דעלעגאַציעס אַקעגען צו גייען אויף דער סטאַציע מקבל פנים זיין הרב שטיינבערג. ביים בעוויסטען היגען פוטער, ר' מענדיל שיינבוים, איז שוין געווען אויסגעפערטיגט א יפּ פּאָרמעס צעהנדליגע אירעטען און ברכות, וואָס אַלע פּעראיינען און אינסטיטוציעס האָבען בעשטעלט צוצוגריטען דעם יאַראָסלאַווער רב. אַ מנין פון שניידער־מתפּלים, ווי אויך דאָס מנין וואָס ראַוועגט ביי ה' ירחמיאל ראַקאָסט האָבען מיוחד געוואָרט מיט זייער התחלות השס", אויף קומענדיגען וואָ־טאָג, כדי מיט'ן ערשטען אות־שרייבען מכבד צו זיין דעם הרב שטיינבערג. אויסער דעם איז געווען צוגעגרייט מאכלים און משקאות אויף א גרויסע סעודה אין טאַנקסטען. מיט אַלץ איז מען געווען פאַרנטבריים מ'האָט נאָר געוואָרט אויף א ידיעה פון דער ראַדאָמער דעלעגאַציע אין יאַראָס־לאַוו. אַז ס'איז אוועק א גאַנצער טאָג און קיין שום ידיעה איז נישט ערהאַל־טען געוואָרן, איז די שטאָדט בעוואָרען זעהר אונרוהיג. עפּיס ווי א פּאַרגעפיהל וואָלט אַלעמען בעהערשט און אינסטינקטיוו וואָלט מען דערפיהלט, אז דאָס איז עפּיס נישט משוט. דער דאָזיגער חשר האָט אויף זיך נישט לאַנג געלאָזט וואַרטען. דינסטאָג אין 6 אָוונד, האָבען זיך פערש־פּרייט קלאַנגען, אַז ה' קעסטענבערג האָט געשיקט א דעלעגאַציע פון זיינע לייב מענשען קיין יאַראָסלאַוו, מ'האָט

אָנגעהאַלטען אין זיך א קערן אמת...

אז מען וויל זיין זיכער און פעסטער אין נצחון, מעג ער זיין גאָהנט אונטער די אויגן־צוויג ער איז נאָך נישט סול־שטענדיג ערקאַמפּט, דאַן ב'דאַרף מען האַל־טען אז מען איז נישט זיכער. אפילו אַזאַ האַלב א בערצייגענדיגער געפיהל שטויסט אויף ווייטערדיגע פּאָרויכטיג־קייטס מיטלען, וועלכע זענען ווייניג־סטענס א געוויסע דערגעהאַלטונג צום א זיגרייכען סינאָל...

עמיצער.

אויך געהערט אז דער ווארשאווער ראבינאט זאל האבען דעפעשירט צו דער ראדאמער גמינע, אויפצוהאלטען זיך מיט'ן קומען פון ה"ב שטיינבערג ביז וואנען פ'וועט פארקומען א דין-תורה. ביי יעדען איינעם איז קלאר געווארען, אז דאס חזר'ט זיך איבער צום צווייטען מאל מעשה קישעניעוו און פונקט ווי מ'האט געדראהט מיט די נידריגסטע טהאטען דעם דאמאלדיגען אויסגעוועהלטען רב צירעלסאהן פון קישעניעוו, אזוי ווירקט, אויך, דא די זעלבע צו להכעיס האנר...

דער גמינע-טעלעפאן רוהט נישט א גאנצע טאג. אלע 5 מינוט פליהען אנדערע טעלעגראמעס פון דער גמינע קיין יאראסלאוו, אבער אהן רעזולטאט — פון דארט ענטפערט מען נישט. דער אויפנאהמס - קאמיטעט ארבייט אבער ווייטער און פולט-אויס פינקטליך זיין אנגעצייכנעטען פלאן. עס ווילט זיך נישט גלויבען, אז דא זאל האבען ווירקליך עפיס געשען. אין שטאדט הערשט אבער א געשפאנטע שטימונג. אויפ'ן גמינע-הויף זענען פערזאמעלט הונדערטער מענשען און ווארטען אויף א ידיעה פון יאראסלאוו. די אומרוהיגקייט וואקסט און די דענערווירונג איז אונגעהויער גרויס. דינסטאג 8 אז גער איזענער קומט-אן א טעלעגראמע פון יאראסלאוו מיט דעם אינהאלט: „ראבין שטיינבערג ניע פשיעדזשע, פאזיעשינע-גער" די טעלעגראמע איז ארויסגעשיקט געווארען פון די ראדאמער דעלעגאציע און האט איבערצייטערט די גאנצע שטאט, ווי א דונער אין מיטען העלען טאג. ס'איז פשוט א רעטזעלהאפטע זאך, וואס נישט קוקענדיג אויף די פאך קורצע ווערטער פון דער דעפעשע, האט שוין די שטאדט געוויסט אייסהערליך וועגען דעם געשעהענעם פאקט. ווי דורך א ראדיא וואלט מען זיך דערוויסט, אז דער גערער רבי מיט נאך עטליכע רבנים האבען געשיקט 2 דעלעגאטען צום יאראסלאווער רב, ער זאל זיך אפהאלטען פון פאהרען קיין ראדאם, כל זמן ס'וועט נישט פארקומען קיין דין-תורה צווישען דער גמינע מיט ה' קעססטענבערג, וועלכער שטעלט ארויס א געלד-תביעה.

דער פארדרוס אין פראטעסט פון דער גאנצער שטאדט געגען דעם אויטאריטעטען איינמישען זיך פון פרעמדע רבנים צו שטעלען זיך אין וועג א גאנצע יודישע קהלה, צו וועלען שטערן איהר אויסצונעמען א רב, וועמען זי האט אויסגעוועהלט מיט דער גאנצער מערהייט און איינשטימיגקייט פון דער גאנצער שטאדט — איז אונבעשרייבליך.

וואס שרייבט דער גערער רבי צום יאראסלאווער רב?

ווי מיר הערען געוואויר, האט הרב שטיינבערג אין זעלבען טאג, ווען די דעלעגאציע איז אנגעקומען קיין יאראסלאוו דערהאלטען א בריף פון גערער רבי'ן וועלכער שרייבט, אז ער זאל נישט אריין מיט'ן כח פון דער מאכט. (וואו זענען די קהלה-וואהלען, דורך וועלכע הרב שטיינבערג איז אויסגעוועהלט געווארען? — בעמערקונג פון רעד.) און עס זאל פריהער, איידער ער פאהרט קיין ראדאם, פארקומען א דין תורה צווישען דער גמינע און ה' קעססטענבערג, וועגען זיין געלד-תביעה. הרב שטיינבערג האט גלייך אבגעזאגט, אז ער איז מסכים דערויף און גיט צייט 14 טעג אויף א דין-תורה און וויבאלד עס וועט זיך דערנאך ארויסווייזען, אז פיט דער דין תורה איז מען אויסען אנדערע כוונות... וועט ער אהן שום אבהאלט איבערנעמען דאס רבנות אין ראדאם.

נישט קוקענדיג אויף דער געשאפענער סיטואציע, האט הרב שטיינבערג אנגענומען פון דער ראדאמער דעלעגאציע דעם כתב רבנות און הארציג געדאנקט, ער האט דערביי ערקלערט אז ער איז ראדאמער רב און אז ער איז נאר מסכים אויף 14 טעג, בכדי צוזעהן וואס מען איז דערמיט אויסען.

די דעלעגאציע האט זיך פון דער אונערווארטעטע בשורה געפיהלט זעהר געטראפען, אבער הרב שטיינבערג מיט זיין ווארימען אויפנאהם זיי בערוהיגט און איינגענומען.

אויך אין יאראסלאוו האט געהערשט א שטארקע אויפרעגונג, וואס מ'האט געווארט מיט דער ארויספאדערונג צו א דין תורה ביז דער לעצטער מינוט, נאכדעם ווי די גאנצע ראדאמער יודישע קהלה האט געמאכט אלע נויטיגע פארבערייטונגען און הכנות צו דער אויפנאהמע. אויך אין ראדאם איז צוליבען זעלבען טעם נישט קלענער די אויפרעגונג. ווייל אויב מען איז באמת אויסען א דין-תורה האט דער גערער רבי געקאנט וועגען דעם זעלבען שרייבען מיט עטליכע וואכען צוריק און נישט אין דער לעצטער מינוט, ווען די גאנצע שטאדט האט מיט דער גרעסטער התלהבות זיך געהאט פארבערייט צום קבלת פנים. די גאנצע שטאדט פיהלט זיך ווי מ'וואלט איהר פערשאפט די גרעסטע בושה און בזיון. ווי מיר הערען, מיינט ה' קעססטענבערג נאך נישט פרגעט קיין דין-תורה. זיין ארויספאדערונג צו א דין תורה מיינט ער נאר לשם מניעוטער און או פאקטיש שטרעבט ער נאר פארטצוזעצען זיין אלטע טאקטיק פון אבשלעפען און צו געווינען צייט, אין פערלויף פון וועלכער, ער מיינט צובציקיהלען די שטימונג און אביצנדען דעם אינטערעס פון דער שטאדט צו דער אויפנאהמע פון נייעם רב.

גרויסע אלגעמיינע פערזאמלונג אין האנדווערקער-קלוב.

פערגאנגענעם זונטאג דעם 5-טען ה. ח. איז אין האנד.-קלוב פארגעקומען א איבערגעוועהנליך-אלגעמיינע פערזאמלונג פון האנדווערקער, אויף וועלכער דער פרעזעס ה' ביליאנט אינפארמירט די פערזאמעלטע, אז אויף דער אבגעהאלטענער קאנפערענץ מיט'ן נאטשאלניק פון שטייער-אמט, האט מען איהם אויפמערקזאם געמאכט, אז אלע פערלעגענע שטייערען מוזען רעגולירט ווערען אין פערלויף פון דעם חודש. געוויסע תנחות וועלען נאר געניסען ארימע צאהלער און אויך די, וועלכע וועלען ביילייגען בעשטעטיגונגען פון האנד.-קלוב, אז זיי זענען נישט פערמעגליך.

צום סוף ווערט געמאלדען, אז אלע אהן אויסנאהם האנדווערקער, דארפען זיך רעגיסטרירען ביז'ן 12-טען דעם חודש, יעדען טאג פון 6-10 אווענד און מוזען אונבעדינגט אויסקויפען פאטענטען, פרי צו קאגען בעווייזען נאך פאר'ן פערעפענטליכען דאס צעכען — געזעץ, אז מען האט פריער שוין געפיהרט זעלבסשטענדיג א ווערקשטעל.

אין גענענזאל וועט לויט'ן געזעץ זיין שווער פאר די האנדווערקער, וועלכע וועלען נישט בעזיצען קיין בצייגונגען, צו פיהרען א ווערקשטעל און צונעמען מענשען, ווי אויך ארויסהענגען א שילד א. ד. ג. דאן נעמט דאס ווארט דאזער ה' איידעלבוים וועלכער רעדט ארום אויספיהרליך דאס שאפען די אווענד-קורסען פאר לערן-יונגלעך און די מיה, וועלכע איז אנגעווענדעט געווארען ביים איינשטעלען די קורסען. אבער צום בעדויערען קומען פאר בעדייטענדע שטערונגען פון די מייסטערס זייט, ווי אויך פון די שילערס זייט. די מייסטערס קענען זיך נאך נישט צו געוואוינען צום בעפרייען די לערן-יונגלעך צו דער צייט 6 פארנאכט זיי זאלען נישט פערשפעטיגען צוקומען אויף די לעקציעס. טיילוויז פערנאכלעסיגען „די לערן-יונגלעך אליין. א טייל נוצען אויס די פרייע צייט אויף פערוויילונגען, אפנארענדיג די מייסטערס. צוליב דעם אלעם האט דער האנד.-קלוב אויסגעווירקט, אז דער אנהויב פון די למודים זאלען זיין פון 7 אווענד (דאס בילדונגס מיניסטעריום ערלויבט ניט פאָלויסיג שפעטער אנצוהויבען) און דאס גיט שוין די מעגליכקייט די מייסטערס פינקטליכער צו בעפרייען די לערן — יונגלעך. צום סוף אפעלירט ה' איידעלבוים צו די מייסטערס, וועלכע האבען געשטערט דאס לערנען, אז זיי זאלען צוריק ערלויבען צו בעפרייען די יונגלעך.

אינזש ה' לעווי, לייטער פון די פאך-קורסען, מאכט אויפמערקזאם, אז ביז יעצט האט ער אנגעווענדעט אלע מעגלישע מיטלען צו אוירקען אהן רעפרעסיעס אויף די מייסטערס, אז זיי זאלען לאזען לערנען זייערע לערן — יונגלעך, אבער צום לעצטען מאהל ווארענט ער, אז טאָ וועט זיין געצוואונגען צו בעשטראפען מיט 20 זלאטעס שטראף און גיט צו, אז דאס מיניסטעריום גרייט צו א געזעץ, לויט וועלכען מען וועט בעשטראפען מיט 500 גילדען פיי דעם מייסטער, פיי רי עלטערען. עס רעדען נאך וועגען דעם ענין די ה"ה מ. ראזענבוים און קליין.

אנגעפיהרט מיט דער פערזאמלונג האט דער פרעזעס ה' ביליאנט, ביי דער מיטהילף פון די בייזיצענדע די ה"ה: מ. רובינשטיין און מ. קאפליאר.

אינפארמאציעס וועגען שטייערען און פאטענטען ערטיילט די קאנצעלאריע פון האנד.-קלוב.

פון „טאז"

די פערוואלטונג פון דער ראדאמער אבטיילונג פון „טאז" האט זיך דעם 1 טן ר. ח. קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: ה' ד"ר ראשקעס—פארזיצענדער, ה' ד"ר פאמראק—סעקרעטאר, ה' מ. פטאשטשעסקי-קאסירער, מיטגליעדער פון דער פערוואלטונג: ה' ד"ר שליאפערמאן, פר"ל. וויינגארט און ה' גליאס.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין ראדאם.

פרייטאג צונאכטס 10/12 אום האלב 8 א זייגער וועט פראפ. מושקאט בליטה האלטען דעם המשך פון דעם ציקל רעפעראטען א. ד. ט. הורדוס. די ענטשטעהונג פון קריסטענטהום.

איינגאנג פריי פאר מיטגליעדער.

קעלצער אבטיילונג.

א רעציטאַציע—קאָנצערט פון אַרטיסט לעווקאָוויץ (לעוועק).

שבת, דעם 11 טען דעצעמבער ה. י. 8.30 אָווענד קומט פאָר אין טעאטער „פאָלסקי" א רעציטאַציע—קאָנצערט אין יודיש און העברעאיש פון בעוואוסטען אַרטיסט ה' ל. לעווקאָוויץ (לעוועק) מייסטער פון לעבעדיגען וואָרט מיט פאָלגענדען אינהאַלט רייכען פּראָגראַם: 1) טאָג און נאַכט פון ש. אנ סקי; 2) די עבירה פון א. וויעוויאָרקא; 3) ישעיה קאפיטעל א' אין העברעאיש און 4 דעקלאַמאַציעס: 1) וחסד של אמת 2) דאָס גאָסען—מיידעל און 3) איינס און צוויי פון ביאַליק.

ס'איז צו האָפען, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט צאָהלרייך בעזוכען דעם אינטערעסאַנטען קאָנצערט פון ליטעראַטור און קונסט!

פון קליין-קונסט-טעאַטער „סמבטיון".

דאָס קליין-קונסט-טעאַטער „סמבטיון" וועלכע האָט די וואָך געוויילט אין אונזער שטאָדט האָט אַרויסגערופען א גרויס צופרידענהייט ביי די בעזוכער, אזוי, האָט די טרופּע אויפ'ן פערלאַנג פון עולם געמוזט פערבלייבען אין קעלץ אויף נאך 2 פארשטעלונגען מאָנ־טאג און דינסטאָג.

אבשטאַרקבטען האָט אויסגענומען ביים פובליקום די 4 בילדלען: „שבת נאָכ'ן משאָלענט", „היינט"! „מאָמענט"! „פאָלקס צייטונג"! „בריליאַנטען" און „אין ראַבינאַט".

די דעקאָראַציעס פונ'ם קונסט-מאָלער וויינטרויב זענען גלענצענדע.

דער מאָראַלער און מאַטעריעלער ערפאָלג איז געווען א גישט'קשה'דיגער.

פערזענליכעס.

דער פרעזעס פון דער קהלה-פערוואַלטונג, ה' י. מ. רייזמאַן, וועלכער איז א לענגערע צייט געווען אויף אורלויב האָט פון 1-טען ה. ח. צוריק איבערגענומען זיין אַמט און אמטירט ווייטער יעדען טאָג אין קהלה פון 12 ביז 1 א זייגער נ. מ.

נישט רעטונגס-קאָמיטעט, נאָר „גמילת-חסדים-קאַסע".

דער ביז איצט אין קעלץ עקזיסטירענדע רעטונגס קאָמיטעט, האָט אויף איינע פון זיינע לעצטע זיצונגען און מיט דער הסכמה פון דער ווארשאווער צענטראַלער גמילת חסדים קאסע בעשלאָסען צו ענדערען דעם נאָמען, „רעטונגס-קאָמיטעט" אויף „גמילות-חסדים קאַסע".

די גמילת חסד'ס קאַסע געפונט זיך ווייטער אין לאָקאַל פון יודישען קרייז-פּוה'ים פעראיין ש ניעוויעסטאַ גאַס 19.

ווי מיר דערוויסען זיך פון גוט בעגלויבטע קוועלען וועט די קאַסע אַרום דעם 15-טען ה. ה. אנהויבען אויסצוגיי אַרויסגעבען בעדייטענדע הלוואות.

דער 25—יעהריגער יובּילעאום פון „קרן—קימת".

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 25 יעהריגען יובּילעאום פון „קרן—קימת" איז פאַריגען שבת איינגעאָרדענט געוואָרען דורכ'ן פּעראייניגטען „קרן—קימת" קאָמיטעט אין לאָקאַל פון יודישען האַנדווערקער-פעראיין א פייערליכער מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון דעלעגירטען פון „קרן-קימת"-דירעקטאָריום אין ווארשא ה' מאַלקין.

מורשה ה' שמואל בורשטין האָט געעפענט דעם מיטינג, האָט בעגריסט דעם גאַסט און האָט געגעבען דאָס וואָרט די ווייצע מאָרויץ. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פרל' ד"ר שעכטער, וועלכע האָט געהאַלטען א לענגערען רעפעראט מעניבא—דיומא נאָכ'ן רעפעראט פון פיל ד"ר שעכטער האָט געהאַלטען א 2 שעה דיגע אינהאַלטסרייכע רעדע ה' מאַלקין וועלכער האָט געגעבען גענויע ערקלערונגען און סטאַטיסטישע ציפערען וועגען דער אַרבייט פון „קרן—קימת" דורך די 25 יאָהר א. אַ. וו.

דורך דער צייט וואָס ה' מאַלקין האָט געווילט אין קעלץ, האָט ער אָבגעהאַלטען עטליכע פערזאַמלונגען ביי די פערשידענע ציוניסטישע גרופּירונגען וועגען א פערשטאַרקטע „קרן—קימת"—אַרבייט.

זונטאג אווענד איז אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (אַלטע וואַרשאַויער 36) פאָרגעקומען א פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגען פון ה' מאַלקין.

אויף דער זיצונג איז אויסגעקליבען געוואָרען די פראגע פון אָרגאַניזירען א נייען קאָמיטעט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דימיסיע פון ביז איצטיגען מורשה ה' בורשטין.

נאך א לענגערע בעראַטונג איז אויסגעוועהלט געוואָרען א נייער קאָמיטעט מיט'ן ה' טענענבוים אַלס מורשה. אין נייעם קאָמיטעט זענען אריין די ה"ה: טענענבוים, גראַנדאַפעל, בורש-

---

די שעהנע שרה'לע.

א אינטערעסאַנטע געשיכטע מיט א קעלצער מיידעל און איהרע 3 געליבטע.

6.

האָט דערווייל ביי זיי ביידען ביס־לעכווייז, ביסלעכווייז אויסגעלעבט די פערגאַנגענהייט, שרה'לע איז אין אַמעריקאַ געוואָרען פיל שאַרפער, פעסטער, אָבער חיים נישט מיאוסער... פערקערט, שאָולען האָט אויסגעוויזען, אַז איהרע זיבערע, כמעט מאָנטבילטע מאַניערען, איהרע ברייטע פלייצעס, איהר שטאַרק ענטוויקעלטע ברוסט, האָט איהר שענער געמאַכט ווי א מאָל... פון דער צווייטער זייט האָט זי איהם אויך געפונען פיל, אינטערעסאַנטער, ווי אין יענע יאָהרען. אין קעלץ, ער זעהט אויס, ווי אַנ'אמתער פאַריזער, אויף איהם האָט פאַריז געווירקט פיל מעהר ווי אויף איהר אייגענעם מאַן... און דאָס וואָס ער האָט זיך דערשלאָגען צו אַזאַ גלענצענדער קאַריערע אין אזא קורצע צייט? אַליין א פאַבריקאַנט אין פּאַריז! פאָהרט ארום אין אַנ'איינענעם אויטאָמאָביל! איז עס נישט א בעווייז, אַז ער איז מעהר ליים, ווי זייגע אַמאָלינע חברים? וועגען אברהמ'לען דעם קאָסקעטניק רעדט מען דאָך שוין נישט. אַזא אומגליקליכער שלים מזל געווען! נאָר אפילו איהר אייגענער ברוך, איהר בעגוא, דינט ביי א פרעמדען און איז א אייבינער שקלאַף. אָה, ווי זי האָט זיך דאָס גע־לאָזען פערנאַרען פון זיינע בריוועלעך! פ'הייסט, מען קען נישט זאָגען, זי האָט איהם גאַנץ ליב, איהר ברוך'ן, אָבער האָט זי דען אַמאָל ישראל'ן ווענינער ליב געהאַט? פּערקעהרט, איצט דונקט זיך איהר, אז איהר האַרץ איז שוין א מאָל געווען אינגאַנצען צוגע־טוהן צו איהם..

און מיט יעדען טאָג זענען די אַלטע פריינד, שרה'לע און שראָל, אַלץ נעהנטער און צוזאַמענגעבונדענער גע־וואָרען איינער צום אַנדערען און פלע־גען אַלץ עפּעס אין מיט מעהר חשק פערברענגען צוזאַמען... און צו אַזוי האָט שרה'לע איינמאָל שוין אין דעם ערשטען חודש נאָך איהר חתונה פּלוצ־לינג זיך געפונען אין שראָל'ס שעה גער וואָהנונג.

איינמאָל איז דאָס פּאָרל געזעסען אין א רעסטאָראַן און געגעסען, האָט מען זיך צושמועסט וועגען די ספּראַגאַנע יוגענד-יאָהרען... שראָל האָט גע־וואָלט פערשטעהן, ווי אזוי איינגענע־לין האָט זי בעשלאָסען חתונה צו האָבען מיט ברוך'ן, ווען זי האָט דאָך נאָר איהם, שראָל'ען, דאָן געהאַט היי־ליג פערשפּראָכען כאָר איהר אָפּפאָה־רען קיין אַמעריקע? — האָט זי איהם איצט אויפגעזאָגט דעם סוד, אז האָ־בענדיג אַלע איהרע דעמאָלדיגע דריי בחורים גלייך ליב, האָט זי זיי אַלע־מען גלייך דעם זעלבען צעטל געגע־בען.. מען איז דאָך נאָך אזוי יונג, אזוי קינדיש געווען, אַזוי נאַריש און אזוי נאַאיוו. דערנאָך האָט זיך איהר אויסגעצאָהלט אויסגעקליבען, שוין ווען זי איז געווען אין אַמעריקא... פון דער־נייטענט טרעפט מען ג שם שטענדיג ריכטיג אין ציל.. דערביי האָט זי א זיסק געטוהן... איבעריגענס, האָט זי צוגעגעבען — האָט זי דאָך ברוך'ן ווירקליך ליב... מוגדספּוועגען אַז שראָל האָט אָנגענומען איהר האַנד און איהר געגלעט, האָט זי איהם נישט אָפּ־געשטויסען, און אַז ער האָט איהר אין דער שטיל א קוש געטוהן, האָט זי נישט פּראָטעסטירט... פאַרוואָס? — פלעגט זי דאָך אין יענע יאָהרען שטענדיג „זיי" אַלעמען גלייך קושען.. און וואָס האָט זיך דען דאָ איצט גע־ענדערט?... ברוך אליין וואָלט בפּ א הר נישט געקענט פערזיעהרט. שראָל איז אָבער אַלץ דרייסטער געוואָרען און האָט איהר אָפען אַרומגענומען... דאָ האָט זי זיך געשרובט שוין אָנבייזע־רען... ס'איז נישט שעהן .. אין מיטען הע־לען טאָג!.. א פולער רעסטאָראַן מיט מענשען... מען זעהט דאָך... שאָ ל האָט איהר געענטפערט מיט א שמיי־כעל, אָבער פול מיט צערטל בקייט אין עסענדיג איהר מיט זיינע ליידענשאַפט־ל כב אויגע.

(פאָרזעצ. קומט).

פ׳ין, זיעלאַני, קירשענבוים, פר״ל מינצבערג פר״ל ד״ר שעפטער, א. וויינריב און אנדערע.

צום קאָמיטעט איז צו קאָאָפּטירט געוואָרען אַ גרעסערע צאָהל ציוניסטישע פערזענליכקייטען, וועלכע האבען צוגעזאגט אנ׳ערגישע ארבייט.

צווישען אנדערע איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו אנגאַזשירען א בעצאָהלטען סעקרעטאר, אויפסנייע צו רעאָרגאניזירען דעם גדוד, אויסצודריקען צוטרוי דעם ביז איצטיגען מורשה ה׳ בורשטין פאר זיין ענערגישע ארבייט. מ׳האט איהם בעשטימט אלס עהרען-מורשה און נאך א זעלכע וויכטיגע בעשלוסען.

די פערזאַמעלטע האבען אויסגעדריקט א דאנק דעם ה׳ מאלקין און דאמיט איז די זיצונג געשלאָסען געוואָרען.

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאמלונג פון די יודישע האַנדווערקער.

דעם 27-טען ה. ח. אין אין לאָקאַל פון יודישען האנדווערקער-פעראיין פאַרגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאמלונג.

פרעזעס י. גוטמאַן האט געעפענט די פערזאַמלונג און האט געבעטען צו בעעהרען מיט אויפשטיין דאס אנדענקען פון הערשט נאר וואס פארשטארבענעם וויצע-פאָרז. יוסל וואלצער ז״ל.

אַלס פאָרז. פון דער פערזאַמלונג איז אויסגעוועהלט געוואָרען ה׳ דוד ראזענבערג.

דער טעטיגקייטס-בעריכט איז אָבגעגעבען געוואָרען דורכ׳ן ה׳ גוטמאַן און דער קאסע-בעריכט דורכען סעקרעטאר ה. קליינבייל.

נאך די 2 בעריכטען האבען די פערזאמעלטע אויסגעדריקט צוטרוי דער אַלטער פערוואַלטונג מיטן ה׳ גוטמאַן בראש, און האבען פארגעשלאָגען נישט צו וועהלען קיין נייע פערוואַלטונג, נאר די ביז איצטיגע פערוואַלטונג זאל אויך ווייטער אָנפיהרען מיט דער פעראיינס-ארבייט, נאר אויפן פארשלאג פון עטליכע פערזאָהן איז מען יאָ צוגעטרעטען צו נייע וואַהלען און ס׳איז אויסגעוועהלט געוואָרען א פערוואלטונג פון 18 פערזאָן און א רעוויזיאָנס קאָמיסיע פון 5 פערזאָן.

צווישען די פארשידענע אָנגענומענע רעזאָלוציעס איז צווישען אנדערע אויך אָנגענומען געוואָרען א רעזאָלוציע, אז דער רעמונטס-קאָמיטעט, אין וועלכען פ׳זענען אויך פארטרעטען א קליינע צאהל האנדווערקער, זאל איבערגעטראגען ווערען אין א אנדערען לאקאל אריין און זאל שוין נישט מעהר האָבען זיין זיץ-ארט אין קרייז פוהרים-פעראיין, ווי ביז איצט.

אַ פוילישער פּאָרוטשניק בעקומט אַ בעשטעלונג אויף אַ טראנספּאָרט ספרים.

מיט א קורצע צייט צוריק, ווען דער היגער רב, הרב ראפאפאָרט, מיט׳ן קהלה-סעקרעטאר ה׳ סאָקאָלאָווסקי זענען געווען אין גארניזאָן פון 4-טען פולק וועגען געוויסע יודיש-מיליטערישע רעליגיעזע ענינים, האט זיך צו זיי גענעהערט א פוילישער פּאָרוטשניק און זיי געבעטען איבערצוגעבען א יודיש פאסט-קארטעל, וועלכעס ער האט נאר וואס ערהאַלטען לויט זיין ריכטיגען אדרעס.

אין קאָרטעל שרייבט דער קעלצער מוכר-ספרים׳ניק, ה׳ משה מענדיל וואלדען — פאלגענדעס: „ביטע מיר ארויסצושיקען 40 „דקדוקי רש״ס״, 20 „דבק-טובס״,— שלה״ס — שרייבט ער ווייטער קאָסטען 10 זלאָטעס, חנוכה-ליכטלעך האב איך נישט, שיקט מיר זאפארט אורים א גרעסערע צאָהל גארטלען.— אונטערגעשריבען: (—) משה מענדיל וואלדען.

דער פּאָרוטשניק איז פון דעם אינהאַלט געווען זעהר אויפגערעגט און האט זיך נאָטירט (אויף פויליש) דעם נאָמען פון ה׳ וואלדען.

די זאך איז געוואָרען שטארק אויפפאַלענד דעם קעלצער רב און א היימגעהענדיג האט ער געשיקט נאך דעם ה׳ וואלדען און איהם פערציילט וועגען דעם אויבענדערמאָנטען פּאַקט, אויף וועלכען דער קעלצער רב האט בעקומען פאלגענדע אויפקלערונגען:

איך,— האט געזאגט ה׳ וואלדען — האב אנגעשריבען עטליכע פאסט-קארטלעך צו פארשידענע ווארשאווער פוהרים אויף געוויסע בעשטעלונגען. די אדרעסען האב איך געזאָלט אָנשרייבען אויפ׳ן פּעסט, נור צוליב נישט פאָרזיכטיגקייט איז מיר פערלוירען געוואָרען איין פאָסט-קארטעל און לויט אלע וואהרשיינליכקייטען האט דאס זעלבע קארטעל געפונען א מיליטאַריסט, וועלכער האט אויסער דעם פּאָרוטשניק געוואָלט מאכען אזא מין „סיורפריז״ און איהם אדרעסירט דאָס קאָרטעל.

נאָר ווי מיר דערוויסען זיך האט דער פּאָרוטשניק אָבגעשטעלט א וויזיט ביים ה׳ וואלדען און לויט די קלאַנגען, וועלכע געהען אום אין שטאָדט זאָל די זאך איבערגעגעבען ווערען דעם געריכט. מיט וואָס די זאך וועט זיך ענדיגען איז פאָרלויפיג נישט בעוואוסט.

פון דער ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע

שבת, דעם 11-טען ה. ה. קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער קהלה פּינקטליך 4 אזייגער נ. מ. א פערזאַמלונג פון אַלע ציוניסטישע חברים און סימפּאַטיקער מיט דער בעטייליגונג פון דעלעגירטען פון ציוניסטישען צענטראַל קאָמיטעט, סטודענט ה׳ גאָלדשטיין.

דער בעזוך פון ה׳ גאָלדשטיין האט א זעהר וויכטיגע בעדייטונג אין צוזאמענהאנג מיט דער רעאָגאניזירונג פון ציוניסטישען קאָמיטעט און אָרגאניזאציע.

ס׳איז צו האָפען, אז אַלע ציוניסטען וועלען קומען מאַסענווייז און פּינקטליך.

די חנוכה-פייערונגען אין קעלץ.

אין „השומר-הצעיר״.

אַ הערציגען אונפערגעסליכען איינדרוק האָט געמאַכט דער „חנוכה יום-טוב״ פון „השומר הצעיר״, וועלכער איז פאָרגעקומען זונטאָג אָוועגד אין אייגענעם לאקאל.

צום חנוכה יום-טוב איז דער לאָקאל געווען אויסגעפּוצט און הערליך רעקאָרירט. עס זענען געווען די עלטערען פון די שומרים, לעהרער פון די יודישע גימנאַזיעס און פּתם איינגעלאדענע געסט.

דאס ליכטעל ווערט געצינדען דורך א יונגען שומר, אַ יונגעלע מיט אַ זעהר אנגענעם קול׳כעל, איהם בעגלייט אַ שומרישער כאָר, וועלכע זינגט „מעוז צור״.

דערנאָך געהען מאנאָלאָגען, דעקלאַמאַציעס אין העבּרעאיש, יודיש און פּויליש אלע מענינא דיומא, סצענקעס, כאָר געזאנגען א. אז. וו.

די שלום-רעדע פון ה׳ מאלקין פון ווארשא וועגען „השומר״ האָט אַלעמען בעגייסטערט.

ס׳איז געווען אַן׳אמת-געמיטליכער נאציאָנאַלער יום-טוב.

אין האַנדווערקער-פעראיין.

ביי זעהר א געמיטליכער שטימונג און שיין פערווירטען טיש איז אין אייגענעם לאָקאל געצייערט געוואָרען דאָס 6-טע חנוכה-ליכטעל. דער זאַל איז געווען הערליך דעקאָרירט און אילומינירט.

ה׳ לייבטער, פאָרז. פון דער שניידער סעקציע, דורך וועלכען דער חנוכה יום-טוב איז איינגעאָרדענט געוואָרען, בעגריסט די געסט און דעם פאָרז. גוטמאַן, ה׳ ראָזענבערג האלט א שיינע רעדע מענינא דיומא, אָרקעסטער שפּיעלט פארשידענע נאציאָנאַלע לידער, דער בעוואוסטער ארטיסט ה׳ לעווקאָוויטש (לעוועק), מאכט פרייליך דעם עולם מיט פערשידענע הומאָריסטישע מאָנאָלאָגען און ערצעהלונגען.

ה׳ לייכטער דערמאָנט שטייענדיגערהייט דעם נאָמען פון פערשטאָרבענעם וואלצער, וועלכער האט נישט זוכה געווען צו דער איצטיגער שמחה. ס׳ווערט דערנאָך געזאַמעלט אַ בעדייטענדע סומע פאר דער הילפס-קאסע ביים פעראיין.

דער זייגער שלאָגט איינס. די מוזיק שפּילט דעם נאַציאָנאַלען הימן און פאָרז. לייכטער שליסט די פייערונג.

אין תלמוד-תורה״.

אַ אויסערגעוועהנליכען איינדרוק האט געמאכט דער חנוכה יום-טוב אין „תלמוד-תורה״. די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט „אחיעזר״ בעזוכט די תלמוד-תורה, מען פערהערט די קינדער, מען טיילט זיי חנוכה-געלד, יעדער קינד בעקומט 1 קייעס, 1 האַלטער-פעדער, 1 עפּעלע, 1 זעמעל מיט שפּראָטען און 1 לערן-ביכעל. מען בעטראכט די גאַרדעראָבע פון די קינדער, פיעל פון זיי געהען נעבעך אָהן שטיוועלעך. מען מאכט א זאַמלונג אויפ׳ן אָרט, ס׳נעמאַלט קאסע געלד 300 זלאָטעס. מען האט שוין בעשטעלט ביז 60 פּאָר שיכלעך פאר די אָרימע קינדער, אויך די מלמדים בעקומען שענקעס חנוכה-געלד, די שטימונג איז א געהויבענע. דער בעזוך האט אַלעמען בעגייסטערט.

אין דער שטאָדטישער שוהל.

אויך דער טראדיציאָנעלער חנוכה קאָנצערט, וועלכען די געז. „לינת-הצדק״ פירדערט אין יעדען יאָהר אין דער שטאָדטישער שוהל איז אויך הייַיאָהר געווען זעהר אימפּאָזאנט.

חזן ה׳ וויינער צינדעט חנוכה ליכט. דער כאָר זינגט „הנרות הללו״ און פארשידענע קאַפּיטלעך תהלים, הרב ראפּאָפּאָרט האלט א שיינע רעדע מענינא דיומא, אויך דער דומ״ץ הרב האָרבערג רעדט וועגען חנוכה, דער „מעוז צור״, וועלכער ווערט בעגלייט דורך א פידעל איז געווען זעהר הערציג און האט געמאכט א געהעריגען איינדרוק.

(ענדע אויף דער 10-טער זייט.)

Kino Teatr „CRISTAL"

WOJNA GAZOWA

w roli głównej ulubieniec publiczności, chluba sceny polskiej **Józef Węgrzyn**

Piłsudski, Sikorski, Haller, Trocki.

אנאנס . . . צנאנס

אין קורצען וועט דעמאָנסטרירט ווערען דאָס גרויסע יודישע בילד

ד'ער אַפּיקורס

(ענדע פון דער 9־טער זייט).

אין די יודישע שולען.

אויסער די אלע אויבענדערמאָנטע פייערונגען ווערען פאַרגעקומען אין אַלע יודישע שולען חנוכה אָווענדען און קינדער פאָרשטעלונגען.

אַמהערליכסטען האָט זיך איינגעגעבען די קינדער־פאָרשטעלונג אין די שולען פון דער פרוי רייזמאַן.

אויך ביי דער פרוי וואָלמאַן איז איינגעאָרדענט געוואָרען אַ שוואַרצע־קאַווע אָווענד לטובת דעם „בית־ יתומים" וואו דער עולם האָט זעהר גוט פאַרבראַכט און די הכנסה איז געווען אַ נישט־קטה׳דיגע.

ס׳זענען אויך פאָרגעקומען חנוכה פייערונגען אין פאַרשידענע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציעס ווי: „מזרחי", „ציונים", „החלוץ" א. אנ.

בכלל איז דער יום־טוב פון די חשמונאים געפייערט געוואָרען אין קעלץ ווי געהעריג.

חיים זיעלאָני.

אויפרוף.

די היגע געזעלשאַפט „מנחמי אבלים" איז חי בעוואוסט שוין טהעטיג א רייהע יאָרען. צוליב דעם אָבער וואָס די ביזהעריגע לייטונג האָט ווייניג געוואָרגט, אז אַזאַ אינסטיטוציע זאָל פערנעמען דעם סטרדיענטען פּלאַץ אויף דער אויבערפלאַך פון ראַדאמער געזעלשאַפטליכער לעבען — איז די דערמאָנטע געזעלש. לעצטענס געענדליך רעאָרגאַניזירט און איבערגעבויט געוואָרען. א געוויסע צאָהל מענשען מיט צוטרוי און אָרגאַניזירונגס־פעהיגקייט האָבען איינגעזעהען, אז אַזוי קאָן א אינסטיטוציע נישט עקזיסטירען: ערשטענס מוז א פילאַנטראָפּישע געזעלש. ווערען לעגאַליזירט דורך דער מאַכט, ווי אויך אין דער שפּיץ מוזען שטעהן מענשען, צו וועלכע מ׳האָט צוטרוי. דאָס אויבענדערמאָנטע איז שוין רעאַליזירט, אי ס׳איז שוין לעגאַליזירט און ס׳איז אויך געוועהלט געוואָרען א פערוואַלטונג פון פעהיגע מענשען.

צו דער אינטענסיווסטער טהעטיגקייט מוז מען האָבען **מאַטעריעלע מיטלען** און ביז׳ן היינטיגען טאָג האָט די געזעלש. **„מנחמי אבלים"** דאָס נישט. די הכנסות זענען ביז איינע איינגעפלאָסען פון שבחית. אָבער דאָס איז נישט קיין רעאלע און געוועהנליכע הכנסות. **דער עיקר איז מיטגלידער.** די היינטיגע פערוואַלטונג וויל אויסנוצען איהר פעהיגקייט און **פון אייך ראַדאמער בירגער ערוואַרט מען די געלד־שפענדונגען.** זאָל קיינער זיך נישט אָבזאָגען פון פערשרייבען **זיך אלס מיטגליד** און דעם ניצליכער געזעלש. ווענדעט אויפמערקזאַם אויף איז **צו העלפען דעם אומגליקליכען אין דער צייט פון זיין אומגליק ר״ל.** גלייכצייטיג מערקט מען אָן, אַזוי ווי פערלויפיג, צוליב מאַטעריעלע סבות, האָט נישט די געזעלשאַפט קיין לאָקאַל, קאָן מען זיך, ווענען באַקומען הילף, ווענדען פערזענליך, אָדער דורך אַזעלכע פערזאָנען, וועמען ס׳איז בעוויסט פון א בעבור׳ען אומגליקליכען ר״ל צום פרעזעס ה׳ **א. בירענבוים באַסעינע 4** אָדער צום וויצע פרעזעס **ה׳ איטשע פישמאַן ראַוויינסקע 23.** בלע מות לנצח.

ראַדאַם חודש כסלו ת־פ־ז די געזעלשאַפט **„מנחמי אבלים"** אין ראדאָם

פרעזעס: אביש בירענבוים. וויצע פרעזעס, איטשע פישמאַן.

סעקרעט. מיטגל. אברהם פוקס, דוד וויינבערג, משה נוטאַאַן,

„ ישעי׳ ראַזענצווייג, יעקב שמואל מילמאַן, ישראל זיידמאַן,

„ שמעריל ציטרינאַוויטש, א ז פאָדקאַוויסקי,

„ אפרים פלאַמענבוים, נ. שטעלמאַן, ח. ב. מיידאַן.

Z okazji zaręczyn przyjaciela

Michała Wajsfelnera

z p.

Zelą Kormanówną

wiele szczęścia i harmonji dusz

życzy

M. WEINMAN.

צו דער פערלאָבונג

פון פר״ל׳ העלא לעסלאָו מיט ה׳ מנשה דאָברעצקי אוס לאָדז, ווינשען מיר איין עוויגע צופרידענהייט.

פאַמיליע קאַפּעל און פאַמיליע ראַדאל

קעלץ.

צו דער חתונה פון אונזערען פריינד יאַקאָב רובין מיט פר״ל׳ עדזיאַ טענענבוים ווינשען מיר זיי, דאָס זייער מזל זאָל שיינען אַזוי ווי די זון אויף די בערג פון ציון.

חנה׳לע גוטמאַן, יחיאל פלאַמענבוים.

טעאַטער „פּאַלסקי" אין קעלץ

שבת דעם 11 דעצעמבער ה. י. 8,30 אָווענד קומט פאָר

א רעציטאַציע = קאָנצערט

אין יודיש און העברעאיש

פון ל. לעווקאָוויטש (לעווקע)

מייסטער פון לעבעדיגען וואָרט — מיט פאָלגענדען אינהאַלטסרייכען פּראָגראַם:

מאַג און נאַכט — פון — ש. אנ־סקי	די עבירה דראַמ. עטיוד — פון — א. וויטעווירקא	ישעיהו קאַפּיטעל א׳ אין העברעאיש	רעקלאַמאַציעס: 1) חסד של אמת 2) דער גאַסען־פידעל 3) איינס און צוויי פון ביאליק.

איינצעלהייטען אין די פּראָגראַמען.

א גענוס פאַר ליבהאָבער פון ליטעראַטור און קונסט.

Najsilniejsze bóle głowy usuwa.

בעקאַנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום אין ראדאָם און אומגעגענד דאס איך האָב געעפענט אַ עלעקטרישע שלייפעריי וועלכעס איך נעם אָן צו שלייפען מעסער, שערען, בריטוועס אויך מאַשין מעסער און פלייש־מאַשינקעס אויך חלפים פאַר שוחטים און אַלעס קומט ארויס מיט דעם שפּיגעל־פּאָליר אַזוי ווי נייע. קומט אין איבערצייגט אייך!

ראַדאם לובלינער № 21 אין טויער רעכטס.

מיט אכטונג ח. שאַערבאַצקי.

Kino „CZARY" w Kielcach

Wielka Premjera!

Jednocześnie z Warszawą!

TRĘDOWATA

W roli tytułowej:

Jadwiga Smosarska

Początek o godzinie 5 po poł.

Kino ODEON w Radomiu

Od 8 grudnia 1926 r.

KRÓLEWICZ FIJOŁKÓW

w rolach głównych:

Harry Liedtke, Lili Dagower, Dary Holm Evi Eva, Ernest Verebes.

KINO „CORSO" w RADOMIU

Dziś i dni następnych

TRAGEDJA WYMIERAJĄCEJ RASY

Dramat w 10 aktach

w roli głównej:

HOOT GIBSON.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC — Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska 20